Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 7 šilingov
mesečna naročnina 25 šilingov
celoletna naročnina 250 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIX. CELOVEC, PETEK, 14. DECEMBER 1984 ŠTEV. 50 (2205)

„Saj ne morejo najprej ločiti, naknadno pa združevati!“

Na podlagi „notranje šolske reforme“ je mogoče izvesti reformo dvojezične šole tako, da bo izboljšala situacijo vseh otrok. V ta namen je treba temeljito pripraviti šolske poizkuse ter oceniti izkušnje, ki se napravijo v le-teh. Šele na tej podlagi in skupaj z drugimi ukrepi je mogoče govoriti o kaki spremembi dvojezičnega pouka. Vsakršen poseg, brez takšnega temeljitega dela, bi ne škodoval samo manjšini, temveč celotnemu južnokoroškemu prebivalstvu. Kajti z ločitvijo otrok po jeziku ali narodnosti, bi utrpelo skupno življenje obeh narodov tako škodo, da jo z nobeno še tako dobro didaktiko ni mogoče več popraviti.

To sta med drugim povedala univerzitetna profesorja dr. Diemar Larcher in dr. Peter Gstettner, ki sta začetek tega tedna predstavljala strukturni koncept, na podlagi katerega bo mogoče izvesti reformne pobude v korist manjšinskega šolstva. Skupaj s Slovenskim znanstvenim inštitutom in drugimi strokovnjaki sta izdelala ta smerokaz, ki pravi, kako bo v okviru obstoječih zakonov možno sprožiti temeljito razpravo o dvojezičnem pouku.

V razgovoru z novinarji sta strokovnjaka še enkrat izrazila zadovoljstvo, da so politiki s pedagoško komisijo končno upoštevali tudi socialne in pedagoške argumente.

Pri svojem konceptu se ravnata po sodobnih pedagoških načelih, ki ne zagovarjajo več zgolj centralističnih ukrepov ministrskih birokracij, temveč podpirajo regionalne potrebe. Iniciatorji reformnih polud naj bi bile šole, skupine učiteljev ali posamezni učitelji in drugi. Nositelji pa morajo biti samo prizadeti šolarji, učitelji in starši. „Ljudje na podeželju so v pretežni večini za skupen pouk, tudi nasprotniki morajo v zadnji konsekvenci priznati, da nimajo argumentov, zakaj ločevati mladino.“

Take šolske poizkuse bi moralo spremljati vsestransko informiranje in osveščanje staršev in šolarjev ter intenzivno izobraževanje učiteljev. (Reformni koncept smo že temeljito predstavili v Slovenskem vestniku 2. novembra 1984, štev. 44, stran 7).

Obširno pedagoško utemeljitev tega koncepta pa bo januarja 1985 objavil v izdaji „Razprave in disertacije“ Slovenski znanstveni inštitut, tako, da bo vsakemu, ki se še posebej zanima za vse pedagoške utemeljitve, za spremno literaturo in za moderne učne metode, ves material dostopen.

Ob predstavitvi šolskega reformnega koncepta. Od leve na desno: dr. Avguštin Malle, dr. Vladimir Wakounig, dr. Dietmar Larcher in dr. Peter Gstettner

Živimo skupaj, zato se skupaj učimo!

„Če živimo drug poleg drugega, še ni zagotovljeno mirno sožitje. Kreposti kot medsebojno razumevanje, in aktivno toleranco si je treba s skupnim delom in preizkušanjem polagoma priučiti, same od sebe se ne uveljavijo!

To so med drugim izhodišča javnega tridnevnega strokovnega zasedanja, ki se je v torek začelo na celovški univerzi in ki je pod geslom „Skupna šola — skupno življenje“ usmerjeno na spoznavanje izkušenj, ki so jih drugje po Evropi napravili z vključevanjem šolarjev raznih narodnosti v šolski sistem. **Rektor univerze dr. Hans-Joachim Bodenhöfer** je uvodoma pozdravil razpravo o skupnem šolanju otrok posebno še v trenutku ko je razprava o dvojezičnem šolstvu v polnem teku. Ob tem se je razveselil, ker politiki poleg političnih in pravnih argumentov sedaj začenjajo enakopravno upoštevati tudi socialne in pedagoške! **Dejal je: „Ne potrebujemo psevdo-rešitev. Za dvojezično šolo so sedaj potrebne temeljite priprave, temeljito preizkušanje reformnih modelov in temeljito ovrednotenje dobljenih izkušenj.“**

Prvo predavanje je veljalo bavarskemu načinu vključevanja otrok delavcev iz tujine v nemški šolski sistem. Karin Jampert in Anne Zehnbauer sta zagovarjali skupno poučevanje nemških in vseh ostalih otrok, ker obstoječi bavarski sistem, ki poučuje večino otrok drugih narodnosti v posebnih dvojezičnih šolah, tem otrokom ne da možnosti za integracijo, ker jih spravlja v izoliran položaj, nemškim otrokom pa ne omogoča, da spoznajo življenje otrok, ki so s starši začasno ali za vedno v Nemčiji.

ZAOSTRITEV V BOROVELJSKI TOVARNI:

Delavci so razkačeni
ker jim grozi brezposelnost

V boroveljski tovarni, ki je podružnica združenih avstrijskih jeklarn VÖEST v Linzu, je razburjenje med delavci spet doseglo višek. Čeprav je še pred nedavnim bilo slišati, da je boroveljski obrat „že rešen“ in da se delavcem torej ni treba bati brezposelnosti, so zadnje vesti ravno obratne in naravnost vznemirljive. Upravičeni strah za delovna mesta se je te dni stopnjeval v pravo „delavsko vstajo“ — razjarjeni delavci so dobesedno pognali s tovarniškega območja dva direktorja, ki sta prišla iz Brucka ob Muri, kjer sedi vodstvo žičarne, ki mu je podrejen tudi obrat v Borovljah. In kako resen je položaj, kaže tudi dejstvo, da se je nameravani ukinitvi proizvodnje v Borovljah enotno uprla celotna Koroška preko dežnlne vlade in deželnega zbora, ki sta izglasovala odločen protest proti takim načrtom ter zahtevala od zvezne vlade kot lastnice ustrezne ukrepe za ohranitev boroveljskega podjetja.

Kaj je tako vznemirilo duhove? Boroveljska žičarna, ki zaposluje trenutno 356 delojemalcev, se je menda znašla v tako hudi gospodarski stiski, da nameravajo v okviru racionalizacije pretežni del proizvodnje prenesti v Bruck ob Muri, kjer je tudi skupni upravni sedež. Za Borovlje bi to pomenilo, da bi tukaj ostalo le dobrih 60 delavcev, 120 delavcev bi „prevzel“ obrat v Brucku, medtem ko bi ostalih 180 delavcev predčasno upokojili oz. jim z drugimi „socialnimi ukrepi“ ublažili usodo brezposelnosti.

Takemu „reševanju“ se v Borovljah in sploh na Koroškem upravičeno upirajo, kajti boroveljska tovarna je velikanskega pomena ne le za boroveljsko občino, temveč tudi za širšo okolico in sploh za celo deželo. Obratni svet boroveljske žičarne je nedvoumno povedal, da za takšno reševanje nima nobenega razumevanja. Po eni strani očita vodstvu v Brucku popolno nesposobnost in opozarja pri tem zlasti na dejstvo, da kljub izredni podpori v višini 350 milijonov šilingov ni uspelo zagotoviti nadaljnjega obstoja boroveljskega obrata; po drugi strani pa gre kritika tudi na pristojnega ministra, ki ga vodstvo boroveljskih delavcev celo dolži, da je prelomil dano besedo, ker je še pred nedavnim obljubil, da v Borovljah ne bo prišlo do ukinitve obratovanja.

Poleg neposredno prizadetih, se pravi delavcev v Borovljah, pa usoda boroveljske tovarne upravičeno skrbi tudi politične dejavnike v deželi. V deželni vladi in deželnem zboru so vse tri stranke izpovedale svojo odločnost, da se bodo uprle vsakemu reševanju, ki bi ogrožalo nadaljnji obstoj žičarne v Borovljah.

Tako je bil torek v pravem pomenu besede borbeni dan za boroveljsko tovarno: Na deželni politični ravni je bilo slišati odločne, deloma naravnost borbene izjave; v Borovljah pa so prešli že kar k dejanjem ter so odposlancem iz Brucka zelo jasno in razumljivo povedali, da nista dobrodošla — še več, enostavno so ju spodili s tovarniškega ozemlja.

„Vodstvu iz Brucka ne pustimo več v Borovlje,“ je zagrozil predsednik obratnega sveta Maier, pa tudi deželni glavar Wagner je dejal, da ne izključuje „ostrejših oblik“, če na pristojnih mestih ne bi upoštevali koroških interesov in zahtev. Ali bodo morali boroveljski delavci uresničiti svojo grožnjo, da se bodo peljali na Dunaj in tam blokirali znano Ringstraße, bo videti že prihodnji mesec, kajti za drugo polovico januarja napovedujejo politične razgovore na najvišji ravni.

PREBERITE

na strani

2 Bivši kancler Kreisky o manjšinski politiki
3 Drava predstavila knjižni dar SPZ
4 Občni zbor Združenja staršev na slovenski gimnaziji v Celovcu
5 Rožani in Dravci želijo nov most čez Dravo
5 Poziv za podporo Nikaragvi
8 Tržaško pismo: Slovenci branijo svojo šolo

Trideset let SKGZ
pomeni tri desetletja dela in boja za pravice Slovencev v Italiji

Z veliko svečanostjo, vendar v zavesti odgovornosti za usodo slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, je minuli petek praznovala 30-letnico svojega obstoja in delovanja Slovenska kulturno-gospodarska zveza. V Kulturnem domu so se zbrali zastopniki slovenskih organizacij in ustanov s celotnega ozemlja, ki ga naseljujejo Slovenci; pomen prireditve pa je poudarjala tudi navzočnost visokih predstavnikov družbenopolitičnega življenja Furlanije-Julijske krajine ter SR Slovenije.

Poleg pestrega kulturno-umetniškega sporeda, ki so ga oblikovali domači ansambli in prosvetaši, je predsednik SKGZ Boris Race spregovoril o prehojeni poti organizacije-jubilantke. Stališče pa je zavzel tudi do trenutnega položaja slovenske narodnostne skupnosti ter poudaril zlasti njen boj za globalno zakonsko zaščito in s tem za uresničitev pogojev, ki bi Slovencem omogočili enakopravno uveljavljanje na vseh področjih narodnega življenja in družbenega dogajanja.

Zveza slovenski organizacij na Koroškem je bratski organizaciji poslala voščilo za njen jubilej. Poudarila je, da je SKGZ v minulih treh desetletjih bisteno oblikovala in vodila boj za obstoj in enakopraven razvoj Slovencev v Italiji. Svoje čestitke je ZSO povezala z željo, da bi SKGZ tudi v bodoče uspešno nadaljevala boj za narodno enakopravnost, ki je hkrati tudi borba v korist demokracije in nenazadnje za mir v ožjem in širšem svetu.

Predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Dušan Šinigoj pa je v svojem voščilu naglasil posebno vlogo in prispevek SKGZ pri krepitvi slovenske narodne zavesti, njen odločen boj za priznanje narodnostnih pravic in enakopravnejše uveljavljanje Slovencev v družbenopolitičnem življenju, kot tudi njen velik doprinos h krepitvi sodelovanja in utrjevanja vezi z matičnim narodom.

Reševanje ugleda dežele
ki pa si ugled zapravlja sama

Celo deželni zbor je moral služiti kot prizorišče nenavadnega reševanja ugleda dežele, ko je bilo iz svobodnjaških vrst deželnemu glavarju postavljeno vprašanje, kaj je ukrenil proti „žaljivim“ oblikam poročanja izvenkoroškega tiska o razmerah na Koroškem. Glavarjev odgovor je bil znan že pred odgovorom, saj je Wagner v tej zvezi že ponovno in vedno spet govoril o „tujem vmešavanju“.

Mišljeno je seveda poročanje o manjšinski problematiki in tukaj je treba razne reševalce koroškega ugleda vprašati, zakaj se s svojimi pritožbami in protesti ne obrnejo na tiste, ki so resnični krivci? Saj si vendar ni tisk širom po Avstriji in izven nje samovoljno izmislil zahteve po okrnitvi ali celo ukinitvi dvojezičnega šolstva na Koroškem, marveč taka nevarnost po krivdi določenih krogov in njihovih nacionalističnih dejavnosti resnično obstoja in bi — kakor soglasno ugotavljajo in svarijo domači in tuji strokovnjaki — resno ogrozila ne le obstoj slovenske narodne skupnosti, marveč tudi mir v deželi. Tudi težnje po segregaciji na delovnem mestu ne prihajajo morda iz avstrijskih ali inozemskih znanstvenih krogov, temveč so sad koroškega političnega ozračja, v katerem se zlasti v zadnjem času pojavlja miselnost, ki nevarno spominja na rasistično politiko apartheida.

Tukaj je torej treba iskati krivce, ki spravljajo našo deželo ob dober glas in dejansko ogrožajo njen ugled v široki javnosti. Politika apartheida zasluži namreč enako odločno obsodbo, naj gre za rasistično segregacijo na jugu Afrike ali za nacionalno segregacijo na jugu Koroške! Kazati s prstom na tiste, ki z upravičeno zaskrbljenostjo opozarjajo na to nevarnost in svarijo pred njenimi posledicami, pomeni brezprimerno licemerstvo. Kajti taka opozorila niso nobeno vmešavanje v notranje zadeve Avstrije, ker gre končno za vprašanja mednarodnih pogodbenih obveznosti. Prav tako pa tudi ne gre za nepoznavanje koroških razmer in posebnosti (kakor skuša modrovati neki tukajšnji „budilec“), marveč za ocene in stališča ljudi, ki so sposobni videti stvari širše kot pa tisti, ki bolehajo na čudni lokalnopatriotični slepoti.

BIVŠI KANCLER KREISKY O MANJŠINSKI POLITIKI:

Z manjšino moramo iskati soglasje

ker ji ne smemo vsiljevati nekaj, česar noče imeti

„Manjšinam je treba zagotoviti posebne pravice, da se lahko razmahne njihova kultura in ohrani njihova identiteta," se je glasila ena izmed izjav, ki jih je podal bivši kancler dr. Bruno Kreisky v tiskovnem centru Concordia na Dunaju, ko je celovška založba Drava prejšnji teden predstavljala zbirko novih knjig, prevodov v nemščino (ki jih je večinoma izdala v sodelovanju z Založništvom tržaškega tiska). In v svojih izvajanjih je Kreisky povedal tudi še druge zanimive stvari, ki bi jih odgovorni dejavniki morali upoštevati pri obravnavanju in reševanju manjšinskih vprašanj. Zato se vsekakor izplača njegove izjave objaviti nekoliko obširneje, kot nam je bilo to možno v zadnji številki pri poročilu o predstavitvi knjig na Dunaju.

Kot svoje prepričanje je Kreisky poudaril stališče, ki ga je svoječasno dosledno zastopal glede Južne Tirolske tudi pred mednarodnimi forumi: **„Manjšina se enostavno ne more zadovoljiti s tem, da se reče, ‚saj imajo enake pravice kot vsi drugi' — k bistvu pravične manjšinske politike namreč spada, da mora imeti manjšina določene posebne pravice, če se hoče zavarovati pred asimilacijo."** Pri tem je Kreisky priznal, da osebno ni absolutno proti asimilacijskim procesom, vendar je to drugo vprašanje, o katerem mora vsak sam odločati, ker je od posameznika odvisno, če se asimilira ali ne.

Zelo odločno je nastopil Kreisky proti takoimenovanemu koroškemu ozračju ter dejal, da je na Koroškem še danes zaslediti tiste pojave, ki so svoje časno povzročili razpad stare monarhije. **„Brezmejna nestrpnost nemškogovorečih v stari monarhiji, nerazumevanje in neumnost, vse to je zraslo iz istega lesa ter je privedlo do razpada stare države. Te pojave pa je v Celovcu ali na Koroškem še vedno zaslediti in tega dejstva nikakor ne smemo omalovaževati, kajti gre enostavno za nadaljevanje nekdanjih slabih pojavov."**

Na novinarsko vprašanje, ali ga skrbi, ker je na Koroškem še vedno zaslediti take pojave, ko je slišati zahteve po spremembi manjšinskega šolstva in po etničnem proporcu v javnih službah, je Kreisky dejal, da ga vse to najgloblje vznemirja. **„Kajti če bomo tukaj vedno spet ustvarjali nove probleme, bomo polagoma zapravili tudi verodostojnost v našem boju, v naši funkciji napram Južni Tirolski.** Svarim pred vsakim pretiravanjem in ponavljam, da je problem manjšine treba videti tako, da enakopravnost sama še ni dovolj. Manjšine so upravičeno vedno spet terjale določene posebne pravice, da se lahko razvijajo. In vsi poskusi, ki onemogočajo pomiritev tega problema, so za Avstrijo škodljivi."

Glede zahtev po spremembi manjšinskega šolstva je Kreisky menil, da teh stvari ne kaže spreminjati. „Bilo je dovolj prerekanja in jaz tukaj ničesar ne bi spreminjal. Predvsem pa mislim, da je nevarno videti stvari v tem smislu, da bi ustvarili neke vrste geto." Na vprašanje, ali naj bi se SPÖ zaradi prevelikih ideoloških razlik med strankami v tem vprašanju odločila za samostojno rešitev, je Kreisky menil, da je treba, kolikor le gre, iskati soglasje. **„Soglasje je treba iskati tudi s Slovenci, da se jim tukaj ne bo nekaj vsililo, česar nočejo imeti. To je pravzaprav politika, ki jo dela pametna država, pametna dežela: z manjšino je treba doseči čim širši sporazum."** In na dodatno vprašanje, ali vidi možnost soglasja tudi z FPÖ, ki sedaj zahteva še etnični proporc pri javnih službah, je Kreisky dejal, da bi s tem spet prišli v nenavadni položaj, ko bi se eden v družini priznal za Slovenca in drugi za nemškogovorečega. **„To bi bilo vendar iskanje starega očeta in stare matere, kakor smo to doživljali za časa nacizma — in temu se zelo odločno upiram."**

Uvodoma pa je bivši kancler Kreisky naglasil, da je njegova navzočnost na predstavitvi knjig slovenske založbe dokaz podpore, ki jo daje krepitvi kulturne identitete slovenske manjšine v Avstriji.

Mladina soglasno odklanja zahteve po etničnem proporcu

Zahtevo po uvedbi etničnega proporca pri zasedbi delovnih mest v javnih službah je treba odločno zavrniti, so soglasno poudarili predstavniki 20 mladinskih organizacij v skupni resoluciji, ki so jo sprejeli na nedavnem izrednem zasedanju delovne skupnosti koroških mladinskih organizacij. Odgovorne politične dejavnike v deželi mladina poziva, naj se zoperstavijo tistim silam, ki iz volilno-taktičnih vzrokov stremijo za cepitvijo obeh narodnih skupin na Koroškem.

S skupno izjavo, ki je bila na zboru mladinskih organizacij sprejeta na pobudo Zveze slovenske mladine (zastopala sta jo Borut Schnabl in Lenka Weiss), je koroška mladina ne glede na politično ali svetovnonazorsko opredelitev (proti skupni resoluciji je glasoval edinole zastopnik svobodnjaške mladinske organizacije) jasno izpovedala, kaj misli o Haiderju in sorodnih krogih. Kakor pred tedni zahteve po ločitvi v šoli, tako je zdaj nedvoumno zavrnila tudi zahteve po uvedbi segregacije na delovnem mestu — s tem se je izrekla za sožitje in sodelovanje obeh narodov v deželi.

Upati je, da bodo tako odločno ravnali tudi pristojni politični dejavniki, ko bo od njihovih odločitev zaviselo bodoče reševanje manjšinskih vprašanj. Po teh rešitvah bo namreč tudi mednarodna javnost merila demokratično zrelost Avstrije — tudi v smislu evropskega združevanja, o katerem je predsednik akcije Avstrija-Evropa v mednarodni panevropski uniji dr. Liechtenstein dejal, da pripada Avstriji vloga mostu za združeno Evropo, „ki bo zbor manjšin, zaradi česar prizadevanja za spremembo manjšinskošolske zakonodaje na Koroškem ne služijo svobodi, temveč tistim silam, ki hočejo nesvobodo .

VELJA ZA TRST IN ZA KOROŠKO:

Javni rabi slovenskega jezika se upirajo tisti, ki bi radi, da bi Slovenci izginili

„Jezik predstavlja za skoraj vse narode in s tem za narodne manjšine njihovo najvidnejšo karakteristiko. Jezik ni torej le temeljni dejavnik za razvoj človekove osebnosti in za njegovo vključitev v družbo, marveč ostaja za nas, ob tolikšni vsestranski integraciji Slovencev v družbeno stvarnost, temeljna značilnost. Razlikujemo se torej od italijanskih sodržavljanov predvsem po jeziku. Zato predstavlja jezik za nas tolikšno dragocenost, zato se za pravico njegove rabe tako borimo in mislim, da se ne motimo, če pravimo, da se iz tega spoznanja, toda s še večjo silo, upirajo javni rabi slovenskega jezika tisti, ki bi radi, da bi Slovenci kot skupnost čimprej izginili."

Tako je dejal na sobotni proslavi 30-letnice SKGZ v Trstu njen prdsednik Boris Race, ki je opozoril, da se teoretiki v manjšinskih vprašanjih, sociologi, psihologi, mednarodne organizacije, manjšinski politiki in humanisti v vseh povojnih letih intenzivno bavijo z vprašanjem, kako in s kakšnimi ukrepi obravnavati manjšine, da se ohranijo, predvsem pa kakšne razmere je treba ustvariti, da se ohrani manjšinski jezik.

Med temeljnimi elementi za ohranitev je dvojezičnost — bilingvizem, je poudaril predsednik Race. Najnovejše izkušnje so opozorile, da tak bilingvizem, ki se omejuje na to, da zagotavlja pripadnikom manjšin uporabo njihovega jezika v javnosti, v javnih napisih in dokumentih, je enostranski bilingvizem, torej tak, da ga obvladujejo praviloma le pripadniki manjšin, ne zadostuje pa za ohranitev manjšin.

„V duhu spoznanja, da je mogoče ohraniti in zaščititi jezik manjšin le na osnovi splošne in individualne dvojezičnosti, kar pomeni, da mora biti enako porazdeljena med pripadnike manjšine in večine, so v to vprašanje globlje prodrli proučevalci, sociologi in politiki iz vrst italijanske skupnosti v Jugoslaviji. Zatrjujejo, da je podružabljanje jezika in kulturnih značilnosti manjšine nujen proces, ki nima alternative, ker je vprašanje jezika družbeni problem ter sta dvojezičnost in dvokulturnost dragoceni sredstvi za dosego plemenitih ciljev, kot so toleranca, odpravljanje stereotipov in predsodkov, solidarnost, graditev enakopravnosti in bratstva. V tem smislu predstavlja učenje italijanskega jezika v šolah večine (slovenske in hrvaške)) bistven pogoj za izoblikovanje dvojezičnega okolja in mentalitete."

Šolstvo zamejskih Slovencev mora biti skrb narodne celote

Na komisiji za manjšinska in izseljenska vprašanja pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije so pred nedavnim obravnavali problematiko izobraževanja slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. Pri tem so izrazili zaskrbljenost, ker vprašanje šolstva zamejskih Slovencev še davno ni zadovoljivo rešeno; obenem pa so poudarili tudi trdno odločenost matičnega naroda za skrb in pomoč pri ohranjanju samobitnosti slovenskega življa onstran meja matične države. Kajti: „Ob številnih problemih in težavah v zamejstvu matični narod ne more ostati neprizadet. Pravica in dolžnost Slovenije namreč je, da skrbi tudi za razvoj slovenskih skupnosti, ki žive onstran državne meje, kar je zapisano tudi v ustavi. Pomoč matičnega naroda je torej potrebna, a nujna so tudi nenehna dogovarjanja, medsebojni strpni dialogi, tesnejše kulturno, gospodarsko in drugo sodelovanje in ne nazadnje — odprte meje."

Ko so ocenjevali položaj Slovencev v posameznih državah, so glede Koroške ugotovili, da so slovenske organizacije v boju za ohranitev dvojezične šole uspele pridobiti zaveznike tudi v krogih večinskega naroda ter simpatije demokrotične avstrijske in napredne evropske javnosti. O šolstvu za slovensko skupnost v Italiji so menili, da se pravni položaj v zadnjih desetih letih ni v ničemer spremenil in da zlasti v Videmski pokrajini še vedno ni zakonsko urejen pouk v slovenskem jeziku. Na Madžarskem, kjer je vprašanje šolstva še precej zapleteno, je v zadnjem času opaziti več dobre volje večinskega naroda, kar vpliva nekaj upanja, da bodo Slovenci v Porabju vendarle dobili več možnosti za učenje materinega jezika.

Ladinci: križi in težave za ohranitev identitete

Med najbolj razkosane narodnostne skupnosti v srednji Evropi sodijo prav gotovo Ladinci. Delijo se v tri veje, ki so med seboj ločene z območji, na katerih so naseljeni pripadniki italijanskega in nemškega naroda. Poleg Furlanov in švicarskih Retoromanov vključujemo v to skupino še dolomitske Ladince, ki živijo v petih dolinah okoli Sollastocka (skupini Sella in Tofane). To so doline Gadertal (Val Badia), Grödental (Val Gardena), Fassatal (Val di Fassa), Duchenstein in Cortina d'Ampezzo, ki so še posebej znane kot letoviščarska središča.

Dolomitski Ladinci so kljub temu, da živijo na zaokroženem ozemlju, administrativno razdeljeni v tri pokrajine in dve deželi. Podobno kot Slovenci v Italiji je njihov položaj v vsaki pokrajini drugačen. Od približno 50 tisoč pripadnikov te narodnostne skupnosti jih približno polovica živi v avtonomni pokrajini Bocen, druga polovica pa v pokrajinah Trident in Belluno.

Na Južnem Tirolskem — v pokrajini Bocen, kjer imajo Ladinci relativno največ pravic, se soočajo s kar trojezičnim sistemom. Poleg materinščine se namreč srečujejo z dvema, razen redkih ovir enakopravnima jezikoma, italijanščino in nemščino. Oba ta jezika, ki imata glede na Ladince status večinskega jezika, močno ogrožata ladinščino in to ne samo zaradi sprejema številnih tujk, ampak tudi zaradi postopnega uvajanja enega od teh dveh upravnih jezikov, navadno nemščine, tudi kot pogovorni jezik, kar seveda vodi k opuščanju ladinščine.

Glede izobraževalnega sistema v ladinskih naseljih na Južnem Tirolskem imata prav tako dominanten položaj nemščina in italijanščina. Oba jezika sta v šoli enakopravna, ladinščina pa je občevalni jezik le v vrtcu, v osnovni in srednji šoli pa se poučuje le kot predmet dve uri na teden. Izjemo predstavljata le prvi dve leti osnovne šole, ko se navadno zaradi potreb rabi tudi ladinščino kot učni jezik poleg enega od uradnih jezikov. V javni upravi je mogoče uporabljati ladinščino samo ustno in še to le na območjih, kjer je priznana prisotnost ladinske manjšine.

V pokrajinah Trident in Belluno uživajo Ladinci še manj pravic. V avtonomni pokrajini Tident je na primer raba materinščine zagotovljena samo v vrtcih, v osnovnih šolah pa je raba in učenje manjšinskega jezika odvisna predvsem od osebne zavzetosti pedagoškega kadra. Zanimivo je, da si na tem območju ladinščina postopoma utira pot v bogoslužje, kjer je bila še do nedavnega popolnoma zapostavljena, kot je na primer še vedno v javnih uradih.

Najnižjo stopnjo zaščite uživajo Ladinci v pokrajini Belluno, deželi Veneto, kjer so šele pred kratkim dobili prve podpore za razvoj krajevne kulture, vendar imajo še popolnoma neurejen status.

Takšne različne razmere, v katerih živijo posamezni deli ladinske narodnostne skupnosti, preprečujejo sodelovanje znotraj manjšine. Zato se dolomitski Ladinci zavzemajo za takšno globalno zaščito, ki bi odpravila to delitev na tri kategorije in bi manjšinskemu jeziku priskrbela prostor v javnosti. Še posebej pa se zavzemajo, da bi ta zakon zagotavljal vsem pripadnikom vzgojo v materinščini ter popolno, tudi pisno rabo ladinskega jezika na območju, kjer živi manjšina.

Karel Devetak

„Dediščina sramote"

Pod takim zgovornim naslovom neka ameriška kulturna revija na 23 straneh dokumentirano očita Avstriji, da 40 let od konca vojne še vedno ni vrnila umetnin in kulturnih dobrin, ki so jih nacisti zaplenili židovskim lastnikom. V obširni dokumentaciji je rečeno, da ta „nacistični umetnostni plen" sedaj skrivajo v nekem samostanu blizu Dunaja, del teh zakladov pa hranijo dunajski muzeji.

Skupno gre menda za tisoče umetniških predmetov, slik, tiskov, kovancev, knjig in drugih vrednot, katerih lastniki so bili Židje ki so jih nacisti pregnali ali celo umorili, njihovo imetje pa zaplenili. Vsi poskusi preživelih lastnikov ali svojcev umorjenih, da bi dobili vrnjeno svoje imetje, so po pisanju omenjene revije ostali neuspešni, kajti za ravnanje Avstrije v tem vprašanju so značilni „nemarnost, neumnost in dvomljivi manevri".

PREDSTAVITEV KNJIŽNEGA DARU SPZ ZA LETO 1985

Bogata bera naše založniške dejavnosti

Predstavitev knjižnega daru Slovenske prosvetne zveze za leto 1985 prejšnji četrtek v Auli slovenici v Celovcu je bila lep kulturni dogodek. Ne samo zaradi tega, ker je sleherni izid knjižnega dela pomemben kulturni akt, ampak predvsem zato, ker pri knjigah knjižnega daru SPZ gre za dela domačih avtorjev ali za take, ki govore o naši deželi.

Kot znano, zbirko knjižnega daru SPZ (posamezne knjige smo predstavili v naši zadnji številki op. ured.) obsega sedem naslovov, od teh je večina domačih piscev, ki so v le-tem zastopani s svojimi knjigami oz. brošuro. To so dr. Luka Sienčnik, Helena Kuhar, Janko Messner in dr. Pavle Zablatnik, ki je napisal spremno besedo na gramofonski plošči Vascit pr Zile ter priloženo študijo o tem svatovskem obredu v Ziljski dolini. Seveda je tudi v Koroškem Koledarju večina piscev iz vrst naše narodne skupnosti, ki v svojih prispevkih pišejo o raznih kulturnih, političnih in drugih dogodkih, ki zadevajo življenje koroških Slovencev. Posebej je na tem mestu treba omeniti Jožeta Blajsa, ki je iz nemščine prevedel knjigo Jelka – pričevanje koroške partizanke, kar je brez dvoma lep prispevek naši slovenski kulturni ustvarjalnosti.

Predstavitveno svečanost v Auli slovenici so pod vodstvom Lajka Milisavljeviča popestrili pevci in pevke mešanega pevskega zbora „Rož" iz Šentjakoba v Rožu. Predstavnik Založbe Drava, Lojze Wieser, je zbranim spregovoril o knjigah knjižnega daru SPZ, ki so letos izšle pri naši založbi in v sodelovanju Založbe Obzorja v Mariboru in Založništva tržaškega tiska v Trstu, tako je uspelo zajeti še velik del slovenskega kulturnega prostora. Na predstavitvi je bilo povedano, da nekatere knjige (ovitki) še niso dotiskani, da za to odgovornost prevzema Založba Drava. Upamo, da je tisk medtem že zaključen in da bo razpečavanje knjižnega daru zaključeno pred prazniki.

Peter Wieser je predstavil posamezne knjige oz. njihove avtorje. Slednji so spregovorili o nastanku svojih del. Tako smo slišali zanimive prispevke dr. Luke Sienčnika, Helene Kuhar in Janka Messnerja, katerih dela bodo med bralci gotovo našla veliko privržencev.

Na predstavitvi je spregovoril tudi predsednik Slovenske matice, akademik Bogo Grafenauer, ki je knjigo dr. Sienčnika označil kot velik prispevek k zgodovini slovenskega šolstva na Koroškem, saj avtor v njej opisuje boj koroških Slovencev za svojo šolo, ob tem pa dr. Sienčnik vpleta svoje izkušnje, ki jih je kot koroški Slovenec doživel v osmih desetletjih življenja.

Ob tej priložnosti še enkrat spominjamo na izredno ugodno ceno knjižnega daru SPZ za leto 1985, ki skupno znaša (za sedem naslovov) samo 385.- šilingov.

Brošura o spomeniškem varstvu

V okviru male svečanosti so v ponedeljek v Celovcu predstavili zanimivo brošuro Denkmalpflege in Kärnten (Spomeniško varstvo na Koroškem), katere izdajatelj nastopa dežela Koroška. Zato je tudi na predstavitev vabil deželni glavar Leopold Wagner, ki je bil tudi pobudnik za izdajo take edicije.

Čeprav gre za brošuro, že format velikega obsega nakazuje, da gre za reprezentančno izdajo, kar potrjujejo tudi številne barvne in druge reprodukcije, ki sta jih urednici dr. Elisabeth Reichmann-Enders in dr. Barbara Kienzl izbrali za objavo. Tako na 132 straneh bralcu podajajo obsežen pregled tistih kulturnih spomenikov Koroške, ki so jih ohranili, obnovili in restavrirali v letih od 1946 do 1981.

Po bežnem prelistanju bralec dobi vtis, da je uspelo prikazati sad velikanskega dela, ki je seveda terjalo tudi ogromne finančne žrtve, ki jih je deželni glavar večinoma izposloval pri pristojnih zveznih ministrih. Brošura, pri kateri sta sodelovala tudi univ. doc. dr. Ernst Bacher in dr. Otto Demus z Dunaja, je gotovo na visoki strokovni ravni, zato bi bilo prav, da o tem, kako so v brošuri upoštevali slovenske kulturne spomenike, spregovorijo stroke vešče osebnosti.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na tradicionalni

34. Slovenski ples

v soboto 5. januarja 1985 ob 20. uri v Domu sindikatov (bivši Delavski zbornici) v Celovcu, Bahnhofstraße 44.

Za ples bodo igrali:

- **PLANINSKI SEKSTET**
- **Ansambel ŠOK**
- **NEW SWING QUARTET in Oto Pestner iz Ljubljane**

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v pisarni SPZ in v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu.

Tokrat je možna tudi rezervacija miz in sicer za društva in organizacije. Rezervacije sprejema tajništvo SPZ telefon (0 42 22) 32 5 94.

Ljubitelji vesele družabnosti prisrčno vabljeni.

Odbor

Striček Vanja v celovškem gledališču

Gostovanje SLG Celje

O vsebini gledališkega komada A. P. Čehova, Striček Vanja, smo pisali pred gostovanjem ansambla SLG Celje v Celovcu, zato se v tem poročilu omejujemo na igralsko izvedbo, seveda ne z ambicijo strokovne kritike.

Režiser Miran Herzog je postavil na oder delo ruske gledališke klasike. Težišče igre Striček Vanja sloni na jeziku, zato so se tisti, ki so pričakovali razgibano igro (v prvem delu) dolgočasili (po svoji krivdi), saj je izpoved Čehova prav v tem, da prikaže, kako turobno je življenje tistih, ki morajo delati za druge, tiste, ki izkoriščajo njihovo naklonjenost in pridnost. Toda tudi zvesti služabnik se enkrat upre, le način upora je pri Stričku Vanji zgrešen, kar ga naposled pahne v še večjo podložnost. Dramatičen vrhunec igre gledalec doživi v drugem delu, ko v dogajanje posežejo skrite ljubezenske želje in kajpada razburljivi poizkus umora.

Režiser je vloge zaupal izkušenim igralcem (Miro Pojed, Anica Kumer, Milada Kalezič, Jana Šmid, Drago Kastelic, Janez Bermež, Matjaž Arsenjuk, Mija Mencej), ki so odlično upodobili like v igri Striček Vanja. Zelo posrečena je bila tudi scena (Črtomir Frelih) ki je spretno stilizirala ambient Serebrjakove domačije. Zato lahko rečemo, da smo preteklo soboto videli odlično izvedbo Čehovega gledališkega dela, s katerim je ansambel SLG Celje, v organizaciji KKZ, gostoval v Celovcu. Posebej je treba omeniti mojstrski prevod komada, ki ga je opravil akademik Josip Vidmar, saj ga je prelil v briljantno slovensko odrsko govorico, ki je že sama po sebi užitek za gledalca.

Žal se tega kulturnega dogodka niso zavedli vsi obiskovalci, kar je spet v potrdilo, da imamo na Koroškem premalo možnosti spremljati gledališko kulturo v matični Sloveniji. Tudi to je eden izmed vzrokov, da obisk ni bil povsem zadovoljiv.

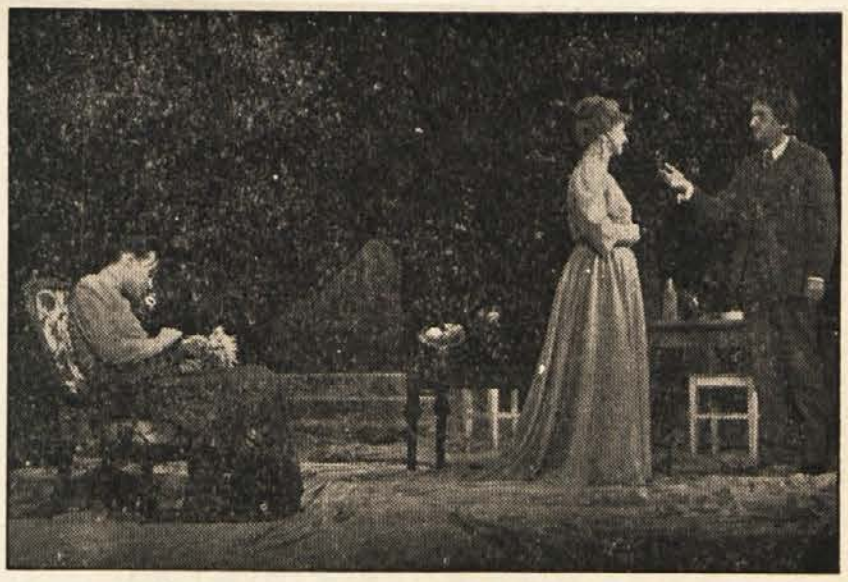

Prizor iz igre Striček Vanja

IZ DRUGIH REVIJ

O pozvanjanju okoli Lipuša

Pisatelj Florijan Lipuš je napisal novo knjigo. Nalašč nisem zapisala „koroški pisatelj iz Avstrije" ali kako drugače, saj komu drugemu tudi dan na dan ne pravimo na primer „ljubljanski pisatelj. Lipuš je svojo knjigo naslovil Odstranitev moje vasi. Ni je imenoval Odstranitev moje vasi v Avstriji (na avstrijskem Koroškem itd.). S tem opozarjam na vprašanje, ki ga Tone Peršak postavlja v Sodobnosti (št. 6/7, 1984) ob koncu svojega zapisa o najnovejši Lipuševi prozi: „Bi bilo mogoče Odstranitev moje vasi napisati tudi na tej strani meje?"

— Zakaj pa ne? Vas v knjigi ni poimenovana, torej je to lahko Železna kapla ali Zgornji Duplek ali Spodnji Dolič. Slovenci imamo tudi „na tej strani meje" dovolj takih „vasi" in ena zase trdovratno trdijo, da so mesta.

Literarno pa bi Lipuševo „vas" lahko primerjali s slavno Grumovo Gogo, katere čakanje na dogodek (pri Lipušu je to „truplo"), pretresljivo zaplotništvo, bolestna omejenost, erotična potlačenost, strah pred „upati si" in „pobegniti IZ" ter druge groteskne diviacije malih okolij so tudi danes občutene kot še kako slovenske!

Lipuševa knjiga je literarno delo in ne agitka za mitinge, ki bi služila kakršnim koli namenom „na tej" ali „na oni strani meje". Prav bi bilo, če bi jo brali predvsem tako. Njena problematika pa zlepa ni samo zamejska. Je slovenska, evropska . . . Ne berimo pisateljev izza meje venomer le kot zamejce. Ne iščimo v njihovi književnosti venomer nekakšnih agitacijskih tonov. Naj pomeni oznaka „zamejski pisec" le tistega, ki živi in dela ZA MEJO tako, kot je ime „ljubljanski pisatelj" v rabi za tistega, ki piše v Ljubljani. V vsakem drugem smislu je izraz „zamejec" lahko tudi nesramen. Z ene strani lahko pomeni pomilovanje, saj nekoristno usmiljenje na literarnem področju, ki ga matični narod izkazuje do zamejskega, očitno pomeni tudi to, da naj tej zamejski literaturi veljajo nekoliko manj stroga literarna ocenjevanja kot „domači", češ da nastaja v „posebnih", „trdih" pogojih. S takim vrednotenjem tu ni kaj opletati. Na obeh straneh meje lahko pisatelji najdejo „posebne pogoje" — ali jih pa ne. Nekoga pač sto dokončno in nepreklicno in resnično za vselej na ječo obsojenih nedolžnih ljudi ne bo napravilo za dobrega pisatelja, drugega pa bo človeško pretresel in ga napolnil nemara en sam cvet, da bo z njim napolnil svetove, z besedo generacije.

O isti Lipuševi knjigi piše v Celovškem zvonu 1984/II Lojze Dolinar na zelo pristranski ravni. Dolinar namreč piše, da Lipušev tekst lahko rani bralca „v njegovih čustvih predvsem takrat, če so religioznega značaja."

S tem je ocenjevalec povedal ravno toliko novega, kot če bi zapisal, da se zemlja vrti. — Vznemiriti, pretresti bralca, ga spraviti v bes, jok ali smeh, ga posredno ali neposredno poučevati, grajati, se mu posmehovati, ga osveščati — je eden starih pisateljskih namenov vendar! PRAVICA slehernega pisatelja je, da nas po svoji volji tu in tam nemara ob ponedeljkih ali ob sredah, ponoči ali podnevi, na obeh straneh meje in celo povsod po svetu, KADAR SE MU ZLJUBI in KAKOR GA JE VOLJA, piči, zbada ali pa nas s svojo mislijo kar lepo intelektualno zakolje. Da nas razveseli. Ali da nas ogroža. Porcelanasta ljudska čustva so pred Lipušem „ogrožali" že prenekateri cvetovi iz svetovne književnosti. Ni, da bi jih naštevali. Tako lahko npr. Lipuš vznemirja Dolinarjeva religiozna čustva, Ošlak pa moja ateistična. Ampak to je njuna pravica! Človek pa, ki piše o kaki knjigi oceno v literarno revijo, bi moral svoja, zlasti premehka čustva, pustiti doma. Lipuševa Odstranitev moje vasi ni branje za slabotne.

V Dolinarjevi oceni me motijo tudi oznake za Lipuševo knjigo kot „skrajno neokusno" in „žaljivo". Moralizem pa tak! Tako ocenno (= obtožbo) zmore zapisati samo nekdo, ki sam zase misli, da je absoluten. In vseveden. Samo tak prenapetež si upa soditi o okusnem in zato dovoljenem in neokusnem in zato nedovoljenem ali celo žaljivem. Spomin tako nehote zagrebe vse do obsodbe Aškerčevih poezij, zažiga Cankarjeve Erotike, obsodb Kocbeka, Zupana . . . Govoriti v takem slogu v zvezi s književnostjo je omejeno in, kot je pokazala zgodovina, tudi nič kaj častivredno opravilo. Ozmerjati pisatelja, da je „zakompleksan" (zvonček je seveda iz Dolinarjevega venčka Zvonovi), je lahko sicer duhovito, še posebej, ker se ljudstvo nad takimi obmetavanji ne naslaja ravno vsak dan. A resna in predvsem poštena literarna kritika bi se temu lahko izognila. (O morebitnih resničnih kompleksih pa naj bi sodili strokovnjaki-psihiatri in ne literarni kritiki.)

Dolinar zaključuje svoj uvod s tem, da mu knjiga ne nudi zadovoljstva, ker gradi na „katastrofalnem jezikovnem izražanju", na „namenskosti jezika" in na že omenjenem „žaljenju čustev". Potemtakem priporočam v branje kriminalke. Samo tam je vsaj na koncu vse jasno. Vsi zaklani, ustreljeni ali kako drugače pokončani so veselo maščevani in krivci uskladiščeni po varnih zaporih. O svetu pa ni treba več razmišljati. Kakšno zadovoljstvo!

Ali bo knjiga Odstranitev moje vasi res bolj „kratkega diha", kot zanjo pravi Dolinar, pa je seveda odvisno tudi od tega, koliko sape premore tisti, ki jo bere.

Silvija Borovnik, Sodobnost 10, 1984

Južu Boltežaju-Brkotu v spomin

Že nekaj časa je od tega, ko smo se na kapelškem pokopališču za vedno poslovili od proletarca, partizanskega borca in borca za pravice malih in zatiranih ljudi, Joškota Boltežarja-Brkota. Življenjska pot pokojnega je bila težka. Rodil se je v siromašnih razmerah, še težji pa je bil njegov boj za življenjski obstoj, boj za vsakdanji kruh. Večji del svojega predvojnega življenja je prebil v kapelških grofovskih gozdovih kot drvar. Težko je bilo takrat biti drvar, ker nisi užival teh socialnih dobrin, ki jih imamo danes. Zaslužil si samo za polento in za špeh. Še težje pa je bilo misliti na boljše čase. Mladi Boltežar pa je kaj kmalu spoznal, da se posameznik le težko more boriti proti izkoriščevanju veleposestnikov, zato je postal član komunistične stranke v zavesti, da bo skupno z drugimi soborci za pravice delovnih ljudi več izbojeval kot sam, kar pa seveda ni bilo po godu tistim, ki so mu takrat dajali borni kruh. Še hujše pa je bilo takrat, ko si je ustvaril družino in dobil odpoved v takratni tovarni celuloze v Reberci. Vsi ki so doživljali tiste čase med obema vojnama, v mislih imam takratno gospodarsko krizo, vedo kaj je pomenilo biti brez dela in zaslužka. Vendar pa mladi proletarec Boltežar ni izgubil upanja na boljši in pravičnejši svet. Verjel je, da bo prišel čas, ko bodo pravico do pravičnejšega življenja izbojevali tudi tisti, ki so brezpravni in zatirani. In tako je v kapelških grapah postajalo delavsko gibanje vse močnejše in zavestno. Prihod fašističnega okupatorja v naše kraje pa je pomenil za naše ljudstvo likvidacijo naše narodne skupnosti. Napisi na hišah „Kärntner sprich deutsch!" so povedali vse. Prišle so aretacije, sledila je izselitev, smrtne obsodbe in taborišča smrti. Kot mnogi drugi je bil tudi Boltežar prisilno mobiliziran v nemško vojsko in tako moral služiti tistim, ki so stregli po življenju našemu ljudstvu in zatirali ves napredni svet. Uporni Boltežar je kmalu dobil zvezo s partizani in jim pošiljal orožje in obvestila. Za to dejanje je bil leta 1943 obsojen na smrt. Hudo je bilo v zaporih v Celovcu in v Beljaku, kjer je s strahom pričakoval na izvedbo obsodbe. Na srečo je bil pomiloščen in kazensko poslan na fronto. Ko pa je prišel konec leta 1943 na dopust, se je ponovno povezal z osvobodilnim gibanjem domačega kraja in se kot borec vključil v prvi bataljon koroškega odreda. Globoko se je oddahnil, da se kot svobodni partizan v svobodnih gozdovih odslej naprej spet lahko bori za svoje ideale — za ideale trpečega ljudstva. Z njim v partizanih pa je bila tudi njegova žena Matilda in hčerka Marica. Cela Boltežarjeva družina se je zavestno bila proti okupatorju in tako kot ostali iz kapelških grap veliko doprinesla k zrušitvi „tisočletnega" rajha. Partizana Boltežarja, ki je opravljal kurirsko službo, je pot zanesla tudi na Dolenjsko v drugi bataljon Cankarjeve brigade. V borbi z Nemci, SS in belogardisti je bil konec leta 1944 težko ranjen in nato odpeljan iz Črnomlja z zavezniškim letalom v Bari v Italiji, kjer se je zdravil do konca vojne. V Bariju so namreč zdravili težke partizanske ranjence, ki so jih z bojišč pripeljali z letali iz raznih predelov Jugoslavije.

Po okupaciji hitlerjancev in njihovih pomagačev se je Boltežar kot težki invalid vrnil v svoj rodni domači kraj na Obirsko. In spet se je vrgel v delo kot komunist in aktivist Osvobodilne fronte ter spodbujal in bodril naše ljudi. Prerajžal je vse kapelške grape in vso Koroško. Ni bilo prireditve ali zborovanja, da Boltežarja ne bi bilo zraven. Posebno vneto pa je delal v Zvezi koroških partizanov, kjer je bil dolga leta član glavnega odbora. Že takoj šestinštiridesetega leta, ko so bili za aktiviste OF tečaji v Dolah, je bil Boltežar med tistimi, ki so pridobivali potrebno znanje za tekoče narodno delo. Posebno težko delo zlasti za bivše partizane, pa je bilo obdobje, ko so Angleži imeli zasedeno Koroško. Tudi on je moral prestati številne šikane in žalitve ter preganjanja s strani nekdanjih „zaveznikov", ki so igrali Slovencem zelo nenaklonjeno vlogo. Ko se je Boltežar še naprej tako razdajal za skupnost je uvidel, da večno ne bo mogel živeti samo od malenkostnih dohodkov aktivista in invalidnine, se je zaradi zaslužka in potrebe družine odločil zaposliti na Dunaju. Na Koroškem za satrega borca ni bilo delovnega mesta, pač iz razloga, da je bil invalid in že v letih. Vendar živeti je bilo kljub temu treba. Le malokdo se je zamislil v njegov položaj, da bi mu pomagal. Toda Boltežar je svojo pot hodil samozavestno in ponosno.

Nikoli ni odstopal od svoje začrtane poti — vse življenje se je boril za narodno enakopravnost in proti izkoriščanju malih ljudi.

Ko je Boltežar dosegel leta pokojnine, se je zopet vrnil v svoj domači kraj, ki ga je zelo ljubil in tam z ženo Matildo užival zasluženi pokoj. Bil je srečen v svoji mali bajti in mnogokrat je premišljeval svojo prehojeno pot, razmere nekoč in danes. Veliko se je spremenilo tudi zanj na bolje. Mali človek danes ni več tista brezpravna raja, da bi se ga izrabljalo in troštalo — „bo že boljše" ali pa „se vam bo pa na onem svetu bolje godilo". Da, danes gre delavcu bolje, ni več izkoriščan kot nekdaj, ko so delavca-hlapca na stara leta potiskali od hiše do hiše in iz hleva v hlev, dokler ni končal svojega bednega življenja. K temu, da se je to zboljšalo, je svoj delež prispeval s svojo prizadevnostjo za pravičnost tudi Joško Boltežar. Njegova razredna zavest, skromnost in iskrenost so bile njegove zveste spremljevalke skozi vse življenje in prav zaradi tega je bil med svojimi tako priljubljen in spoštovan. Nikoli ni menjal svojih nazorov, da bi obredel vsa druga korita, pa čeprav včasih ni bilo lahko zastopati lastna stališča. Tudi sedaj, ko je dosegel že visoko starost je še vedno rad prihajal na naše prireditve in prav rad se je odzval povabilu na vsakoletni partizanski pohod na Komelj.

Kakor je bil Boltežar vse svoje življenje skromen in predan stvari delavnih ljudi, takšen je bil tudi njegov pogreb na kapelškem pokopališču, brez bučnih govorov in trobent kot pri kakem bogatašu. Od nas je odšel plemenit človek, kakor jih je le malo med nami. S svojim delom je doprinesel veliko več za svojega sočloveka, kot mnogi drugi, ki se trkajo na svoja prsa, kako so bili zaslužni.

Slovo od delavca, nekdanjega partizanskega borca in iskrenega komunista nam je prizadejalo hudo bol in le težko se bo sprijazniti z dejstvom, da Boltežarja ni več med nami. Z njegovim delom je veliko prispeval tudi k temu, da je kapelška „Zvezda" zasijala daleč preko kapelških grap.

Pokojni Joža Boltežar je za svoje plemenito delo in za udeležbo v narodnoosvobodilni vojski prejel celo vrsto odlikovanj, med drugim: Orden za zasluge za narod, Orden za hrabrost, Znak koroškega partizanstva, Spomen medaljo in Časti znak za zasluge za osvoboditev Avstrije.

Ob odprtem grobu se je v imenu Zveze koroških partizanov od nekdanjega soborca poslovil podpredsednik inž. Peter Kuhar. Zahvalil se mu je za njegov velik doprinos za našo skupno stvar.

Žalujoči ženi izrekamo naše globoko sožalje.

ikej

Društva in druge ustanove obveščamo, da izidemo letos samo še 21. decembra (naslednja številka izide 4. januarja 1985) in da to upoštevate tudi pri objavah vaših prireditev.

Uredništvo

Občni zbor Združenja staršev Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu

Na občnem zboru Združenja staršev na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu, v soboto 1. decembra, je odstopil zaslužni predsednik dipl. trg. Janko Urank in funkcijo odstopil mlajšim. Za novega predsednika je bil izvoljen Andrej Sturm iz Dobrle vasi. Prejšnji predsednik pa je bil na občnem zboru soglasno izvcoljen za častnega predsednika.

Pod predsedstvom Janka Uranka je bilo mnogo storjenega v prid šolske mladine na gimnaziji. Tako je Združenje staršev med drugim podprlo postavitev kipa bivšemu ravnatelju slovenske gimnazije dr. Jošku Tischlerju v avli gimnazije in dijaški instrumentalni ansambel „Šok". Posredovalo je sodelovanje dijakov na skupnem koncertu z „Edinostjo" v Pliberku in podpiralo dijake v obliki študijskih podpor. Iz predsednikovega poročila je bilo tudi razvidno, da švicarska organizacija „Pro cultura slovenica" podpira tri naše dijake.

Prejšnjemu predsedniku Janku Uranku oziroma sedanjemu častnemu predsedniku velja vse priznanje za skrb in prizadevanje v prid dijakov in gimnazije. S tem, da je Janko Urank odstopil funkcijo mlajšim, pa še dolgo ni rečeno, da bo prenehal s svojim plemenitim delom za gimnazijo. Prepričani smo, da bo nadaljeval v tem smislu tudi v prihodnje in da bo novemu predsedniku opora v skupnih prizadevanjih za procvit te ustanove in njenih gojencev.

Sedanji izvoljeni odbor Združenja staršev ima takšen sestav: predsednik Andrej Sturm iz Dobrle vasi, njegov namestnik Anton Krušic iz Velinje vasi; zapisnikar Ivana Kampuš iz Celovca, namestnica Amalija Feinig iz Sveč; blagajnik dipl. trg. Franc Brežjak iz Celovca, namestnik dr. Pavle Apovnik iz Velikovca. Ostali odborniki so: Herman Čik iz Libuč, Fridrih Hudl iz Globasnice, Marjanca Mešnik iz Gorij, Marija Šikoronja iz Celovca, Mira Šmid iz Celovca, Lojzka Sticker iz Šentpetra, Simon Triessnig iz Loč, Irena Žele iz Doba, Breda Županc iz Železne Kaple, Milena Sattman iz Borovelj in Mirko Kunčič z Žihpolj. Stalna odbornika sta ravnatelj zvezne gimnazije za Slovence dr. Reginald Vospernik in dr. Pavle Zablatnik.

Pavle Žaucer-Matjaž
70-LETNIK

V torek bo znani koroški borec inž. Pavle Žaucer-Matjaž iz Ljubljane obhajal svoj 70. življenski jubilej.

Pavla Žaucerja-Matjaža poznamo in ga spoštujemo kot iskrenega prijatelja koroških Slovencev. To je dokazal že v zadnji vojni kot koroški partizan in to dokazuje še danes, saj je z dušo in telesom povezan s koroškim ljudstvom.

Ob njegovem prazniku mu iskreno čestitamo z najboljšimi željami. Obširneje o jubilantu bomo poročali prihodnjič.

Rožani in Dravci si želijo most

Nekdaj so bili stiki med Rožani in Dravci (najjužnejši del občine Vrba) mnogo bolj tesni kot danes (pa čeprav takrat ni bilo motorizacije). Samo med Rožekom in Želučami so prevažali ljudi preko Drave trije brodovi — v Ločah, v Drevljah in v Želučah. Rožani in Dravci so se smatrali za bližnje sosede, danes pa je ta vez skoro popolnoma prekinjena. To seveda zelo občutijo prizadeti prebivalci. Ne čudimo se torej, da je med ljudmi nastala želja, da bi oba bregova dravskega umetnega jezera med Rožekom in Želučami povezali z mostom. To ne bi bila samo velika pridobitev za domačine obeh bregov, marveč tudi za turizem in gospodarstvo, saj bi tako nastala direktna povezava Vrbe s Šentjakobom oziroma Podrožco in tako z bodočim cestnim predorom pod Karavankami. Čeprav se o tem vprašanju že dalj časa govori, se še ni nihče resno lotil tega problema. Pred kratkim pa je javno povzdignil svoj glas Erwin Erath iz Deščic, ki je v imenu EL Vrba, EL Rožek in SGS Šentjakob resno opozoril na to potrebo po mostu. Vsi so za to, vendar se nič ne gane. Ljudski glas, ki se ga sliši sedaj ko je to vprašanje spet aktualno, govori o dveh variantah kje naj bi bil most. Eni so za to, da bi Trebinjo povezali z Drevljami, drugi pa spet za to, da bi se Deščice povezale z Reko. Kje naj bi res bil most nazadnje niti ni tako važno, samo da bi bil. Odločno besedo pri tem bodo imeli seveda tudi strokovnjaki. Najodločnejšemu pobudniku za most Erathu, ki ima za seboj mogočno trumo simpatizantov, želimo, da bi bilo njegovo prizadevanje kronano z uspehom.

PRIREDITVE

CELOVEC

KONCERTA SVETLANE MAKAROVIČ

- v petek 14. 12. 1984 ob 16. uri „PESMICE IZ MAČJE PREJE"
- v petek 14. 12. 1984 ob 19.30 uri „NOČNI ŠANSON"

Obe prireditvi sta v Modestovem domu, Dr.-Richard,Canaval-Str. 114
Prireditelj: Modestov dom in SKD v Celovcu.

BILČOVS

Slovensko prosvetno društvo „Bilka" v Bilčovsu sporoča, da je JEZIKOVNI TEČAJ ZA SLOVENŠČINO vsako sredo od 18.30 do 20. ure v ljudski šoli v Bilčovsu.

DOBRLA VAS

OBČNI ZBOR SPD „SRCE"
v Dobrli vasi

v nedeljo 16. 12. 1984 v kulturnem domu v Dobrli vasi.

ŽELEZNA KAPLA

ADVENTNO PETJE
cerkvenih zborov
dekanije Dobrla vas

v nedeljo 16. 12. 1984 ob 14. uri v farni cerkvi. Nato adventno srečanje s škofom Egonom Kapellarijem.

Kuratorij za Glasbeno šolo na Koroškem sporoča:

Uradne ure Glasbene šole so vsako sredo od 17. do 19. ure v prostorih Slovenske prosvetne zveze.

V tem času se lahko obrnete v vseh administrativnih zadevah na tov. Jozijo Mečino, Gasometergasse 10, (tel.: 0 42 22 (32 5 94) v Celovcu. V nujnih zadevah lahko pokličete tudi štev. 0 42 28 (23 65).

PLIBERK
SPZ, KKZ, SPD „Edinost" Pliberk in MPZ „Podjuna" Pliberk vabijo na

KONCERT

v soboto 15. 12. 1984 ob 19.30 uri v dvorani Schwarzl.

Nastopa 90-članski MePZ APZ „Boris Krajgar" iz Maribora. Dirigent: Stane Jurgec. Zbor je že nastopal v Angliji, na Nizozemskem, na Češkoslovaškem, v Italiji in v Avstriji. Bil je deležen številnih mednarodnih priznanj in šteje med najboljše zbore v Sloveniji.

SMUČARSKI TEČAJ Slovenske športne zveze bo od 8. do 15. februarja 1985 v olimpijskem Sarajevu.

Srečanje tečajnikov — Vabimo udeležence smučarskih tečajev Slovenske športne zveze na prijateljsko srečanje v petek 14. 12. 1984, ob 19. uri v Mladinskem domu, Mikschallee 4, Celovec.

DOM V TINJAH

OTVORITEV RAZSTAVE

del. dipl. inž. arh. Janeza Oswalda
v petek 14. 12. 1984 ob 19.30 uri.

Nato bo literarni večer — „Adventno razmišljanje ob tekstih slovenskih književnikov" s 6.b in 8.b razredom slovenske gimnazije v Celovcu. Glasbeni okvir: Lucija Feinig (flavta) in Andreja Močnik (klavir).

ADVENTNO SREČANJE

v nedeljo 16. 12. 1984 ob 14. uri.
Udeleženci iz Roža naj se prijavijo pri Katoliški mladini ali pri župnikih zaradi prevoza.

Šentilj

ADVENTNO PETJE

v soboto 15. 12. 1984 ob 18.30 uri v novi cerkvi
Sodelujejo: cerkveni mešani pevski zbor MGV Šentilj — Podeželska mladina (Landjugend) — otroška skupina iz Šentilja — skupina Filipič iz Velinje vasi
Ob 18. uri pred prireditvijo bo maša, ki jo bo bral gen. vikar Kircher

---

CELOVEC

Premiera igre EVGEN (Tankred Dorst)

v sredo 19. 12. 1984 ob 20.00 uri v Modestovem domu, Dr. Richard-Canavalstr. 114
Režija: Marjan Sticker
Mentor: Franci Končan
Prireditelj: Oder mladje, Koroške dijaške zveze v Celovcu

OBČINSKE VOLITVE 1985
VOLILNA PRAVICA

Klub slovenskih občinskih odbornikov opozarja, da 31. decembra 1984 poteče rok za volilno pravico pri občinskih volitvah. Volilno pravico bo 17. marca imel vsak, ki je do tega dne izpolnil 19. leto in ima glavno bivališče (Hauptwohnsitz) v dotični občini.

Prosimo vse, da se prepričajo, ali imajo volilno pravico. Vsak ima pravico za vpogled v volilni seznam, ki leži na občini ter ga imajo tudi slovenski občinski odborniki. Če so koga pomotoma izpustili, ima pravico za priziv, rok bomo javili posebej. Vse informacije lahko dobite tudi pri Klubu slovenskih občinskih odbornikov, Viktringer Ring 26, 9020 Celovec, telefon (0 42 22) 51 15 53

CELOVEC

Razstava „Koroški slovenski umetniki"

v četrtek 20. 12. 1984 — 20. 1. 1985 v Mohorjevi knjigarni
Odprtje razstave: 19. 12. 1984 ob 18. uri

BILČOVS

Otvoritev razstave del Valentina Omana

v sredo 19. 12. 1984 ob 19.30 uri v Posojilnici
Razstava je odprta v poslovnem času

ŠMIHEL

ADVENTNO PETJE

v nedeljo 23. 12. 1984 ob 15. uri v farni cerkvi
Nastopajo: domače skupine

Servis EL Dobrla vas

v ned. 16. 12. 1984 od 10. do 12. ure v društvenih prostorih SPD „Srce" Vam je v vseh vprašanjih na razpolago predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc

---

BOROVLJE

SILVESTROVANJE

v ponedeljek 31. 12. 1984 ob 20. uri v občinski hiši
Igra: Planinski sekstet
Prireditelji: Slovenska prosvetna društva iz Borovelj, Slovenjega Plajberka, Šentjanža in Sele-Kota

---

DUNAJSKI KROŽEK

v petek 14. 12. 1984 ob 19. uri v gostilni Weidinger, Dunaj IV Danhausergasse 3

EKONOMSKI ODNOSI VZHOD — ZAHOD

Predavatelj: dipl. mat. Borut Megušar, Dunaj-Ljubljana
Skupna večerja in družabni del.
Organizacijski prispevek 110 šilingov

Menjava denarja

Stanje v četrtek 13. decembra 1984

Za 100 **dinarjev** dobite	8.50 šil.
Za 100 **dinarjev** plačate	10.50 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.095 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.185 šil.
Za 100 **mark** dobite	693.20 šil.
Za 100 **mark** plačate	709.50 šil.

Ustanovni občni zbor društva Glasbena šola

V ponedeljek 26. novembra je bil v mladinskem domu v Celovcu ustanovni občni zbor društva „Glasbena šola". Čeprav obstajajo glasbene šole po naših krajih že dalj časa (prva je začela delovati že pred sedmimi leti), se je uradno glasbena šola rodila šele tokrat.

Ustanovnega občnega zbora so se poleg zastopnikov krajevnih glasbenih šol udeležili tudi zastopniki osrednjih kulturnih in političnih organizacij s Koroške in Slovenije.

Občni zbor je vodil višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik. Izrazil je zadovoljstvo, da je prišlo do uradne ustanovitve društva, ker se s tem odpirajo boljše možnosti za sprejem finančnih podpor s strani pristojnih ustanov. Glavni namen društva Glasbena šola je skrb za vzgojo učencev na instrumentalnem področju in skrb za vzdrževanje šole. Slednje pa je povezano z velikimi finančnimi problemi. O teh problemih je podrobneje poročal pobudnik in motor glasbene šole na Koroškem Joško Hudl. V svojem poročilu o dejavnosti glasbene šole je izrazil veliko zadovoljstvo z uspehi mladih instrumentalistov in hkrati pohvalil glasbene učitelje, da se z veliko vnemo prizadevajo našim mladim vcepiti čim več znanja. Zahvalo je izrekel tudi aktivistom v krajevnih prosvetnih društvih in vsem ustanovam, ki so kakorkoli pomagale, da je glasbena šola postala močen steber narodnokulturnega izživljanja koroških Slovencev; skratka tudi glasbena šola je važen člen v verigi prizadevanj za ohranitev naše narodne skupnosti. Kot že zgoraj omenjeno je nadaljnji razvoj glasbene šole povezan tudi s financami. V zvezi s tem je Joško Hudl predlagal, da bi se uredil poseben sklad za zbiranje finančnih sredstev. Ta sklad naj bi imel ime po zaslužnem, žal pokojnem, kulturnem delavcu, Foltiju Hartmanu. Nadalje naj bi se v zvezi s tem aranžiral razgovor zastopnikov glasbene šole z zveznim ministrstvom na Dunaju.

Seveda so na občnem zboru tudi glasbeni strokovnjaki prišli do besede. Profesorja Lojze Lipovnik in Lojze Andič sta zelo pohvalila vnemo učencev in menila, da s svojimi nastopi na mednarodnih prireditvah prevzema glasbena šola tudi vlogo mostu med narodi, po načelu, da glasba zbližuje in plemeniti človeško družbo.

Po sprejetju pravil so bile volitve v upravni in nadzorni odbor ter v strokovni odbor sosveta. V upravnem odboru so: predsednik Joško Hudl, podpredsednik Herbert Seher, tajnik Urh Kassl, namestnik tajnika Nužej Tolmajer, blagajnik Eda Velik, namestnik blagajnika Mirko Laussegger in nadaljnji član Albert Krajger. Funkciji predsednika in podpredsednika se po pravilih menjata vsaki dve leti. V nadzorni odbor so bili izvoljeni: dr. Janko Zerzer, Šimej Triessnig, Monika Gasser, Malka Feinig in Jože Vauti. V odboru strokovnega sosveta pa bodo delovali: Hanzi Tolmajer, Jožko Wrolich, Lojze Ajdič, Lojze Lipovnik, Roman Verdel, Lovro Sodja, Janez Kampuš, Bertej Logar, Stanko Polcer, Hanzi Kežar in Jože Ropitz.

Med številnimi voščilci novo izvoljenim odbornikom je bil predsednik Zveze kulturnih organizacij Slovenije Jože Osterman. Želel jim je mnogo uspeha v njihovi dejavnosti.

Nova proizvodnja

Na pobudo Planinske zveze Slovenije (PZS) bodo v Sloveniji spet začeli proizvajati opremo za planince. Pred 30 leti so jo namreč črtali iz proizvodnih programov.

Konec novembra je delegacija PZS obiskala dve delovni organizaciji na Gorenjskem, Planiko in Elan, da bi ju animirala za proizvodnjo planinske opreme.

Obe firmi sta pokazali pripravljenost. Danes v Sloveniji na tržišču praktično ni primerne planinske obleke, vrvi, čelad, derez itd. Težav za odkup te opreme gotovo ne bo, saj je samo v Sloveniji 400 000 ljudi, ki hodijo v planine in so željni te opreme.

Loče

Z majhno zamudo je letos prispel Miklavž v Loče. 7. decembra je pri Pušniku obdaroval otroke, ki so mu pripravili lep sprejem. Tamburaši so se tokrat z novo naštudiranimi komadi predstavili zbranemu občinstvu in seveda radodarnemu gostu. Otroški zbor je prav tako dokazal, da ne počiva in je presenetil z novimi pesmimi. Kako dojemljivi so otroci za tuje jezike sta pokazali hrvaška in češka pesem, ki so ju poleg domačih dobro podali najmlajši. Iskreni in nadvse prijateljski odnosi med nemško in slovensko govorečimi pevci spet in spet potrjujejo, da je zahteva po skupnosti — po skupnem učenju, skupnem prepevanju, skupnem igranju — nasploh skupnem življenju fundamentalna podlaga dobrega sožitja v deželi. Temu je v polni meri ustregel tudi Miklavž, nagovoril vsakega v njegovi materinščini in tako v topli domačnosti hipoma osvojil mlada srca.

Iz planinske dejavnosti

Medtem, ko trenutno pri planincih vlada nekaka mrtva sezona — vrhovi gora so le delno pocukrani — ne preveč primerno za hojo, še manj pa za turni smuk, je vendarle vedno nekaj za opraviti, predno dokončno zapade sneg. Na koči nad Arihovo pečjo, ki obhaja letos petnajstletnico svojega obstoja so poleg prehodne oskrbe od časa do časa potrebna tudi razna popravila ali obnove. Tako je med drugim bilo potrebno tudi zamenjati stari štedilnik, ki je tekom let odslužil svojemu namenu. Preteklo nedeljo se je tako zbralo sedem prostovoljcev za to, ne ravno lahko početje, kajti za prevoz od Kopanja so bile na razpolago le slabotne gare na človeški pogon (ključe za zapornice na Kopanju, da bi z avtom lahko peljali višje gori pod kočo, nismo dobili. Za slovensko kočo ga menda ni.) Z združenimi močmi je po kratkih, vmesnih oddihih uspelo premagati tudi tiste najhujše strmine, ki že ob normalni hoji izsilijo potno čelo. Pa kako, da ne bi akcija uspela, ko je Lubo s svojimi šalami tudi psihološko dobro znal animirati vsakega posameznika, medtem, ko je Slavko skrbel za potrebno „paro v kotlu". Čestokrat je tako „fura" kar prenaglo gnala, da je Irena na sklepu bila večkrat prisiljena na vso moč zavirati. No, vsekakor s planinskim zaletom in dobro voljo je družba že čez slabo uro slavila zmago na našem prijetnem domu. Ker je očividno pretudi ta dogodek in kot zadnja naloga je ostal še prevoz odpadkov v dolino. Blizu deset natrpanih vreč se je nabralo in gare so se kar šibile pod njihovo težo. Tudi to se je v redu opravilo, ne glede na majhno okvaro vozila.

Zadnji metri pred ciljem

Navedeno je samo nekaj stvari, ki jih je treba od časa do časa opraviti — vendar storjene morajo ostalo še dovolj moči, je upravnik koče Tomi navzoče pozval še k spravljanju lesa. Nič dolgo ni trajalo in že je bila zbrana poldruga klaftra drv, ki so jo „težaki" privlačili iz neprijetne strmine do koče. V veseli družabnosti se je proslavil biti od nekoga. Lepo bi bilo, ko bi se vsi obiskovalci in gostje naše koče tega zavedali, ne stavljali včasih nemogočih zahtev ter s svojim ravnanjem in obnašanjem dokazali, da znajo ceniti nemajhno delo idealistov-planincev.

OBVESTILO

Slovensko planinsko društvo obvešča, da je planinska postojanka „Koča nad Arihovo pečjo" na planini Bleščeči pod Jepo odprta samo še ob nedeljah in praznikih. Koča ni oskrbovana.

Med tednom, ko je koča zaprta, imajo člani drušva možnost uporabe koče. Ključ se dobi pri upravniku koče Tomiju Mikl-nu v Svatnah (poleg cerkve) pri Podrožci.

Bodimo solidarni z ogroženimi

Poziv za pomoč Nikaragvi

Ko smo se Slovenci naseljevali ob Soči in Dravi, so Nikaragvo naselili Toltеki in Azteki (njihova vera je predpisovala še obredne človeške žrtve), 1522 jo okupirajo Španci, 1678 Angleži, 1821 se jih Nikaragovci otresejo in ustanovijo svojo državo, vendar 1909 pomagajo ameriške čete strmoglaviti predsednika Joseja Santosa Zelaja in ostanejo v deželi. Leta 1926 začne **Augusto Cesar Sandino** partizansko vojsko proti njim in jih 1933 prežene. A že naslednje leto veli tega narodnega junaka usmrtiti **Anastasio Somoza,** komandant Nacionelne politike garde in ameriški podrepnik ter zavlada kot diktator. Njegov klan ima v rokah dve tretjini rodovitne dežele, vse fabrike in banke, vse ladje in letala, na plantažah pa mu kakor sužnji delajo neuki, nepismeni nimaniči. Leta 1961 je mera polna, uboga tlačanska raja, belci in črnci, rdečekožci in mešanci, hlapci in dekle, delavke in delavci nimajo kaj zgubiti kakor svoje življenje, ki ni življenje, temveč sramotno životarjenje v senci nepopisnega luksusa (ko je npr. leta 1972 potres popolnoma uničil glavno mesto Managvo, je Somoza vtaknil milijone dolarjev mednarodne pomoči v svoje privatne banke!), pa ustanovijo Sandinistično fronto narodne osvoboditve (FSLN) pod vodstvom Carlosa Fonseca, 1978 v to narodnoosvobodilno organizacijo vključijo meščansko široko opozicijo, vse sloje in stanove, od skrajne politične levice do krščansko-socialne ljudske stranke, saj je Somoza z bombardiranjem Managve odprl oči tudi zadnjemu državljanu. In 4. junij je dan splošne ljudske vstaje, 19. julij istega leta pa že dan končne zmage. Somoza zbeži z milijoni dolarjev in zapusti za seboj poljane požgane, ljudi izgladovane. Toda dežela je svobodna, sandinisti imajo oblast. In jo uporabljajo v korist ljudstva, ki je bilo v boju strnjeno za njimi in z njimi: v štirih letih upismenijo več ko milijon ljudi, ustanovijo zdravstvene centre, cepijo vse otroke proti otroški paralizi, izvedejo volitve, v katerih lahko nastopijo razne politične stranke, vendar so Reaganovi Ameriki kljub temu trn v peti, saj je za zmeraj odklenkalo njenim oderuškim velekoncernom, povezanim s krvolokom Somozom. Reagan bi raje danes ko jutri Nikaragvo potolkel in zasedel — kakor je to storil z Grenado, zato podpira z mnogimi milijoni dolarjev revanšiste, ki so pobegli v Honduras, da zdaj vdirajo v osvobojeno deželo in spet širijo strah in grozo v vaseh, požigajo in morijo tolikanj preizkušeno ljudstvo z upanjem, da bojo končno le zanetili kontrarevolucijo in zavrteli kolo zgodovine nazaj. To jim ne bo uspelo, kakor jim tudi na Kubi ni.

V takšnem svetu je na severu ob meji proti Hondurasu zadruga „HEROES Y MARTYRES" v gorski vasi SAN JERONIMO. Tam dela v okviru mednarodne solidarnosti brigad s celega sveta tudi stalna **avstrijska brigada.** (Pomladi je delala na jugu v provinci Rio San Juan, koroški slovenski študent Gabriel Wutti iz Ločila je bil prvi od naše narodne skupnosti tam in opisal svoje delo v Slovenskem vestniku 6. 4. 1984 in v Kladivu 4/5-1984) Bilten „Avstrijskega Solidarnostnega komiteja za Nikaragvo" na Dunaju piše: „Die Kooperative lebt von Kaffee und wenig Rinderzucht besteht aus ca. 100 Familien und liegt ca. 1200 m hoch. Einzige technische Produktionsmittel: Anlage, mit der durch Schüttelbleche Fleisch und Bohne der Kaffefrucht getrennt werden (ca. 40 Jahre alt). 900 m² betonierte Fläche, um den Kaffee aufzulegen und zu trocknen. San Jeronimo wurde am 16. Mai 1984 be einem Angriff der Contras völlig zerstört. Es wurde dabei alles verbrannt. Auch alle Kleider der Familien... Jetzt schlafen die Campesinos unter Wellblech auf dem Boden. Aber ein Dorf für etwa 100 Familien soll errichtet werden und zwar in einer Lage, die eine leichtere und bessere Verteidigung ermöglicht..."

In v dolgi vrsti prepotrebnih strojev in raznega orodja so navedene tudi šolske potrebščine, in zdavila.

Pozivamo vse naše rojake, da pomagajo vsak po svojih močeh! Pomislimo, kako je bilo z nami v času naše NOB in potem na ruševinah, ki nam jih je zapustil Hitler! Darujmo na konto pri naši **Zvezi bank v Paulitschgasse 5-7, štev. konta 39100 - 33688 (Komite za Nikaragvo),** Celovec-Klagenfurt!

Po Novem letu (7. 1. 1985) bo izročil predsednik Društva slovenskih pisateljev v Avstriji Janko Messner, vključen v januarski turnus te brigade, zbrano vsoto ministru za kulturo Ernestu Cardenalu v Managvi in od tam prinesel potrdilo in intervju za naše bralce.

Zveza slovenskih organizacij, Klub prijateljev Kladiva,

Društvo slovenskih pisateljev Avstrije.

Naprodaj zemljišče 2913 m² tik ob glavni železniški postaji v Celovu. Primerno za skladišče oziroma večnamensko uporabo. Interesenti naj se javijo pod telefonsko številko: 0 42 22 - 54 2 67

RAZPIS

Osrednja slovenska organizacija razpisuje **službeno mesto sodelavca — sodelavke (fant ali dekle)** v tajništvu za organizacijsko delo. Delovna pogodba: po poskušni dobi — stalna služba. Plača po dogovoru. Nastop službe — takoj oz. čimprej. Pogoji: polnoletnost, znanje obeh deželnih jezikov — vsaj pogovorno (tudi narečje, srednješolska izobrazba ni pogoj), vozniški izpit zaželen. Lažje bo opravljal (opravljala) delo, če se je že udejstvoval (udejstvovala) v naših mladinskih, kulturnih, političnih ali gospodarskih organizacijah.

Prošnje na uredništvo pod oznako „KOROŠKA 1985".

Umrl je Blaž Smolnik

V 92. letu starosti je 4. 12. 1984 umrl Pavležev oče v Pogrčah, Blaž Smolnik. Blaž Smolnik ni bil samo kmet, ampak je v svojem dolgem življenju storil tudi marsikaj za svoj narod, iz katerega je izšel. Udeležil se je prve svetovne vojne in bil v ruskem ujetništvu.

Pavleževa družina je bila vedno narodno zavedna in Blaž Smolnik se je zavedal, da je treba nekaj prispevati h gospodarskemu in političnemu razvoju slovenskega naroda na Koroškem. Zato je bil med obema vojnama odbornik Posojilnice Dobrla vas ter občinski odbornik na slovenski listi v nekdanji občini Rikarja vas.

Med drugo svetovno vojno je bila Pavleževa hiša vedno pripravljena se zoperstavljati hitlerizmu in njegovemu krutemu režimu. Tako je vedno podpirala odporniško gibanje proti Hitlerju in njegovemu zverinskemu gestapu. Zaradi tega delovanja so ga leta 1944 tudi aretirali in je moral v gestapovske zapore.

Po končani vojni se je vrnil iz zapora ter se takoj zopet vpregel v narodno delo. Bil je občinski odbornik na samostojni listi v občini Žitara vas ter član farnega sveta Šentviške fare..

Za svoje delo ni žel denar niti ni bil deležen kake posebne zahvale ali kakih posebnih priznanj in si jih tudi ni želel. Užival je svoj pokoj in bil vesel, če ga je kdo obiskal in pokramljal z njim o starih časih.

EL Žitara vas kot naslednica samostojne liste mu na tem mestu izreka vse priznanje in zahvalo za njegov trud in njegovo delo v prid naše narodne skupnosti. Družini ter sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje. Ostal nam bo kot zgled v častnem spominu.

KELAG-ov tok nad 3000 m višine

Meteorološka postaja na vrhu Sonnblicka (3108 m) je pred kratkim dobila pravi električni tok, kot ga imamo pri nas v dolini. S to pridobitvijo je Sonnblick najvišje ležeča točka v Avstriji, ki je oskrbovana z električnim tokom iz javnega KELAG-ovega omrežja. S transformatorske naprave ob Zirmskem jezeru (2400 m) pa do meteorološke postaje je napet 2,7 km dolg kabel, ki oskrbuje postajo z električnim tokom. Do sedaj so elektriko na tej višini proizvajali potom diselskega agregata.

Izvedba tega projekta ni tako enostavna, saj je pri tem treba računati z ekstremnimi vremenskimi neprilikami (viharji in nizke temperature pod 30 stopinj), katerim je izpostavljen sprecialni kabel. Tehniki so morali za ta ekstremni primer skonstruirati posben kabel, ki bo, upajmo kos vsem ujmam tega z večnim snegom in ledom pokritega območja.

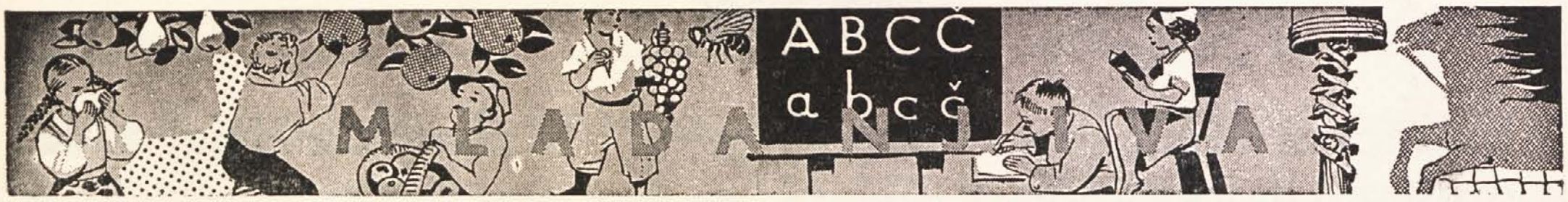

Zaspani zajček

Nekoč je živel majhen zajec po imenu Poči-Skoči. Drugi zajčki so skakali po snegu sem ter tja, zajček Poči-Skoči pa je sedel pod majhno jelko in jih zaspano gledal izpod svojih ogromnih ušes. Drugi zajčki so se postavili v ravno vrsto, veliki zajec z rdečo zastavico v roki jim je rekel: „Pozor!" Zajci so si poravnali uhlje, da se ne bi zapletli z njimi v druge zajčje uhlje. Veliki zajec je dvignil rdečo zastavico in rekel: „Pripravljeni!" Zajci seveda niso počepnili in se naslonili na prednje noge, kot to delajo tekači na startu. Lepo so se usedli na velike zadnje noge in s svojimi okroglimi repki začeli vrtati po snegu, da bodo imeli boljši pospešek.

„Start!" je zakričal veliki zajec in zamahnil z rdečo zastavico. Vse je steklo čez drn in strn. Še tisti zajci, ki si niso poravnali uhljev in so jim zdaj opletali okoli glave in jim kdaj pa kdaj zakrili pogled, tako da se je tisti s številko sto štiriinosemdeset celo prevrnil, ker se je spotaknil čez lastni uhelj, so tekli in tekli in tekli.

Zajček Poči-Skoči pa se je pretegnil pod svojo jelko in zazehal na vsa usta, tako da so se mu dolgi zajčji zobje skorajda že prehladili: „Oh, kakšen hrup je danes zjutraj, kaj šele bo! Ne vem, zakaj so drugi zajci tako nespametni, komaj zapade sneg, že bi radi, da bi se povsod poznale njihove tačke. Skačejo sem pa tja, pa tekajo po hribih navzgor, pa bo hribih navzdol, pa okoli smrek, pa preko smrečic, tistih malih, ki so čisto do vrha pod snegom. Jaz pa čuvam svoje tačke za pomlad, ker če skačeš hop hop hop z marjetico na marjetico, s trobentice na trobentico, te nič ne zebe v prste!"

Tako je rekel zajček Poči-Skoči, pa si je dal levi uhelj pod levo zadnjo tačko, desni uhelj pa pod desno zadnjo tačko, pa se je podrsal navzdol po hribu, z malim belim okroglim repkom pa je krmaril med koreninami, grmovjem in starimi štori, vse tja do velike breze, kjer si zajčki vsako jutro in vsak večer nabrusijo zobe. Zajček Poči-Skoči si je izbral primeren kos skorje in bz bz bz si je nabrusil svoje dolge in mogočne zajčje zobčke. Čeprav je bil Poči-Skoči hudo len zajček, na zobčke le ni smel pozabiti.

Drugi zajčki so medtem ravnokar stekli čez šesti, sedmi, osmi in deveti hrib, že so se v hitrem diru vsi zadihani bližali cilju, ki je bil tik pod hribom na zasneženem polju, kjer jih je čakala nagrada: trije ogromni, včeraj odkriti korenčki. Zajčki pa niso vedeli, da bo prav takrat pritekla mimo Lisica Mica, že malo starejša, ne več posebno zvita lisica in že s precej ponošenim kožuhom.

„Joj, koliko zajcev," je vzdihnila Lisica Mica. „Drug za drugim, drug ob drugem, drug čez drugega tečejo in skačejo in se prevračajo čez hribčke in dolince, ne, to ne more biti res! Lisica Mica, tebi se pa sanja!" Hitro se je vščipnila v svoj košati, vendar ob robovih že malo razcefrani rep. „Au! Pa je le res! Ne sanjam!" je rekla. Ko pa se je hotela hitro zapoditi za prvim zajčkom, zajčkov ni bilo več.

Vsi zajčki, kar jih je tekmovalo v prvem zajčjem teku čez drn in strn, so stekli lepo nazaj čez deveti, osmi, sedmi, šesti, peti hribček. Res da so tri ogromne korenčke pustili Lisici-Mici, svoje zajčje kožuščke so pa le odnesli s sabo.

Lisica-Mica pa v jok! Kaj naj lisica počne s korenčki? Lisice ne jedo korenčkov, tako ne dobijo dovolj vitamina A in zato bolj slabo vidijo, posebno barve težko razločajo, za zajce nikoli ne vedo, ali so zeleni ali rdeči. Potem pa ni čudno, da raje lovijo kokoši.

Zajček Poči-Skoči je zlezel pod svojo jelko, stresel levi in desni uhelj, podrgnil levi uhelj ob desnega in narobe, tako da sta bila uhlja spet suha in topla, pa se je vlegel na levi uhelj, z desnim uhljem se je pa pokril. Že je hotel zaspati, ko je zagledal velikansko meglo, ki se je vlekla preko hriba: „Kaj pa je to?" se je prestrašil zajček Poči-Skoči, in že si je tiščal oba uhlja pod zadnjico, da bi se na njih odsankal v dolino, proč od nevarnosti. Kot vemo, zajček Poči-Skoči nikoli ni tekel, ne! On se je vedno samo sankal po svojih velikih uhljih. Megla pa je prihajala bliže in bliže. Zajček Poči-Skoči je v resnici poskočil, hitro se je usedel na levi in desni uhelj in zakrmaril je z malim belim repkom na levo in desno in odpeljal se je, kolikor so ga nesli uhlji. Niti ozrl se ni, da bi videl, kako se je ogromna megla naenkrat razkadila: ker to je bila samo sapa prestrašenih zajčkov, pomešana s snegom, ki je pršel izpod tačk vseh mnogoštevilnih udeležencev velikega zajčjega teka čez drn in strn.

Ko so zajci videli zajčka Počija-Skočija, kako se pelje po hribu navzdol na svojih velikih ušesih, so zaklicali za njim: „Hej! hej! hej!" Še mi nismo tako bežali, ko smo srečali pravo lisico, on pa, najbolj leni zajček Poči-Skoči, se je pa prestrašil kar nas, zajčkov. Ker pa se zajčkov le redkokdaj kdo prestraši, so se zajčki tako smejali, da se je zajček Poči-Skoči še bolj prestrašil in je pozabil obračati svoj drobni beli rep zdaj na levo zdaj na desno, pa ga je na ovinku zaneslo, pa se je zaletel v veliko smreko, s smreke je padel kup snega, zajček Poči-Skoči pa se je komaj skobacal iz zameta.

„Zakaj se je komaj skobacal iz zameta?" je vprašal veliki zajec z rdečo zastavico. „Ne vemo," so rekli ostali zajci in zaman so razmišljali, zakaj se je zajček Poči-Skoči tako težko izkopal iz zameta.

„Zato, ker ni tekel z nami! Ker nikoli ne tekmuje v teku čez drn in strn in v skoku v višino in v skoku v daljino in pri igranju korenčkometa in solatobrca. Zato pa nima nobene kondicije in zato, vidite zajčki, se je Poči-Skoči tako težko izkopal iz zameta."

Naša mamica

Naša muca
pridno prede
na zapečku
noč in dan;
kaj pa prede,
nič ne vemo:
ali volno
ali lan.
Ej, pol skrinje
pač imeti
mora preje
muca že.
Težko bodo
konji vlekli
balo njeno
čez gore.
Tam za goro,
za deveto,
čaka muco
mucek mlad.
Kadar bode
skrinja polna,
bo privriskal
ponjo svat.

Naš zanimivi svet

■ Leta 1494 je francoski kralj Karel VIII. vkorakal s svojo vojsko v Italijo. Vojvoda Savojski in markiz Monferratski sta ga sprejela kot gosta in mu izkazala kraljevske časti. Vendar pa to francoskega monarha prav nič ni motilo, da ne bi ob odhodu iz obeh dvorcev dal pobrati vse dragocenosti, kar so jih našli njegovi vojaki.

■ Še ni dolgo, kar niso prav vedeli, kaj bi z zemeljskim plinom metanom. Danes pa ga mrzlično iščejo po vsem svetu, kajti plin ni samo izreden energetski vir, ampak pridobivajo iz njega tudi umetni bencin, pralne praške, umetne mase in še marsikaj drugega.

■ Znameniti akvedukt v Segoviji (Španija), ki so ga zgradili Rimljani pred 2000 leti, še danes dovaja mestu pitno vodo iz bližnjih gora.

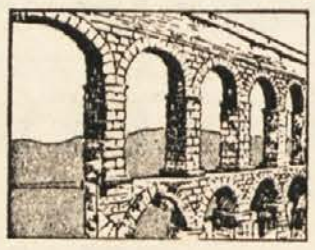

■ Še danes je precej razširjeno zmotno mnenje, da trpijo otroci zaradi občutka manjvrednosti, če morajo nositi očala. V resnici pa je psihološko negativno ravno dejstvo, da jih ne nosijo, kadar bi jih morali, kajti če otrok ne vidi dobro, ga to nekako izloča iz okolja, v katerem živi.

■ Slavni izumitelj Edison je bil v obnašanju do žensk zelo plašen. Zaljubil se je v Mary Stilwell, svojo laboratorijsko asistentko, a ni zbral dovolj poguma, da bi ji izpovedal svojo ljubezen. Nekega dne pa je s kovancem po mizi odtrkal v Morsovi abecedi sporočilo: „Veliko mislim na vas stop ali se hočete poročiti z menoj?" Mary je zardela in z udarci nohta po lesu sporočila odgovor: „Bila bi zelo srečna." V spomin na snubitev z Morsovimi znaki sta svoja dva otroka vedno ljubkovalno klicala Pika in Črtica.

■ Ena najbolj redkih živali, kar jih je na svetu, je tasmanski volk vrečar, ki živi samo še v najbolj nedostopnih goratih predelih Tasmanije. Organizirali so več odprav, da bi ga ujeli, a nobeni se to ni posrečilo..

■ Plombiranje zob so poznali že stari Grki in Rimljani. Luknje v piškavih zobeh so povečali z razžarjenimi iglami in votline napolnili s svincem ali zlatom.

■ Na prvi dve križarski vojni ni odšla samo množica vitezov, ampak so jih spremljale tudi njihove žene in neveste, prav tako oborožene s kopji in kiji. Vendar zgodovina ne navaja točnih vzrokov, zakaj se od tretje križarske vojne naprej ženske niso več udeleževale bojnih pohodov.

Medved, volk in lisica

(KAVKAŠKA BASEN)

Živel je medved, ki je imel veliko glavo, a v glavi le malo pameti. Nekoč, ko je začela pritiskati zima, sta prišla k njemu volk in lisica.

„Hm, kako prijetno je v tvojem brlogu!" je rekla lisica. „Kaj, če bi mi trije skupaj prebivali? Tako bi nam bilo topleje."

„Tudi kratkočasneje bi nam bilo," je pristavil volk.

„Meni je prav," je menil medved. „Ko pritisne mraz, se bomo skupaj stisnili in greli. Kar ostanita!"

In tako so medved, volk in lisica živeli skupaj v enem brlogu. Zima pa vsak dan hujša. Snega je zapadlo tako na debelo, da naše živali niso mogle na lov. Tiščale so se v brlogu in hudo stradale. Le medved je odšel v sneg, da si poišče trhlega lesa. V sili bi tudi tega žrl.

Volk in lisica sta ostala sama, tedaj je dejala lisica:

„Strašno sem lačna. Ti tudi, kaj, stric volk? Poginila bova, če ne požreva medveda."

„Pst, tiho!" je volk zašepetal in se plašen ozrl. „Če naju medved sliši, naju on ubije in požre."

„Nič se ne boj," je dejala lisica, „bom že jaz vse uredila. Ti samo stori, kar ti bom rekla."

„Kaj naj storim, botra lisica?"

„Lezi in naredi se mrtvega! Ko te z medvedom vrževa v vodo, skoči na breg, kakor da si znova oživel."

Volk je bil zadovoljen. Ubogal je lisico, legel in se naredil mrtvega.

Ko se je medved vrnil v brlog in zagledal mrtvega tovariša, se mu je bridko storilo. Zajavkal je in zatožil, debele solze so mu lile iz oči.

„Nič ne jokaj!" ga je tolažila lisica. „Vem za vodo, ki oživlja mrliče. Tja ponesiva najinega prijatelja . . ."

In tako sta tudi storila. Zgrabila sta volka, ga nesla do bližnje reke in ga štrbunknila v vodo. In glej, komaj se je volk zmočil, že je oživel in splaval na breg. Bil je zdrav kot prej.

Vrnili so se v brlog. Tedaj je lisica rekla medvedu:

„Glej, prijatelj, z volkom sva tako lačna, da bova že jutri poginila, če ne dobiva kaj za prigrizek. Dovolj, da te pojeva. Za to dobiš petindvajset ovc. Ko te požreva, te poneseva v ono vodo, da boš zopet oživel."

Medved, ki je bil pošastne pameti, je nekoliko pomislil.

„Petindvajset ovc?" je vprašal.

„Petindvajset," je pritrdila lisica. „Prihodnjo jesen. Moja častna beseda!"

Medved je sklenil kupčijo. Mirno se je dal pojesti lisici in volku. Od njega ni nič ostalo razen kosti.

Pametne misli

- **Če bi bil vedež, ne bi bil revež.**
- **Šivanka oblači druge, sama pa ostane naga.**
- **V mladosti so solze brez bolečin, v starosti bolečine brez solza.**
- **Nikoli še ni bilo dobre vojne ali slabega miru.**
- **Čitati in ne razumeti je enako kot loviti in ničesar ujeti.**
- **Cene so visoke zato, ker jih ne dosegamo.**
- **Tisti, ki se slini, misli požira.**
- **Vino ne opije človeka, ampak se človek opije sam.**
- **Nekateri izkoriščajo svojo čast za nečastna dela.**
- **Mišim je vseeno, katero sveto knjigo žrejo.**
- **Sebičnost govori vse jezike in igra vse vloge, celo vlogo nesebičnosti.**
- **Kdor ne zna plavati, naj se koplje v domači kadi**
- **Avto zapije letno več, kot vsak pijanec.**
- **Malo potrebuje tisti, ki ga globoko prizadenejo potrebe drugih.**
- **Slave ni, kjer ni kreposti.**

Pametni Miško

Našemu konju je bilo ime Miško. Dobili smo ga od vojakov, ki so se po vojni vračali domov. Dali so ga nam zato, ker so svoje konje pasli na našem pašniku. Miška so nam pustili zaradi tega, ker je bil mlad in preslaboten za dolgo pot, saj ga je bila sama kost in koža. Vrhu tega pa je Miško še zbolel; dobil je garje in vsi smo mislili, da bo poginil. A oče ni obupal, vsak dan ga je umival z neko tekočino, ki je dišala po žveplu. Pri tem opravilu sem vedno bil zraven in Miško se mi je zelo smilil, posebno takat, ko mu je oče odprl gobec in je moral požirati zeleno tekočino, skuhano iz samih grenkih zelišč. Miško se je počasi opomogel. Po razbolelem telesu mu je zrasla lepa, črnorjava dlaka in ob večerih smo ga gnali na pašo. Tam se je nažrl sočne trave in se včasih spustil tudi v prešeren dir.

Ko je Miško bil že čisto zdrav, mu je oče nataknil uzdo, potem pa še komat. To Mišku ni bilo všeč, postavljal se je na zadnji nogi in glasno rezgetal. Naposled se je počasi le sprijaznil z vprežno opemo in kmalu tudi vlekel voz. Oče mu je sprva basal le malo gnoja, nazadnje pa je Miško pridno vlekel vsak tovor ali skupaj z volom cikom plug.

Končno sem z Miškom smel voziti tudi jaz. Seveda sem bil na to posebno ponosen. Še ponoči sem sanjal, kako ga vodim za vajeti in jaham po travnikih. Miško je bil moje najljubše na svetu.

Nekega dne je oče rekel, da mora Miško h kovaču. Peljala sva ga z bratom Hanzijem. Pravzaprav je bilo tako: Hanzi je Miška vodil ob uzdi, jaz sem ga pa jahal. To je bilo zame nadvse luštno. Počutil sem se mogočnega. Vsi otroci na vasi so videli, kako ponosno sedim na konju. Zviška sem gledal svoje vrstnike in nisem mogel skriti svoje domišljavosti. Prav v tistem trenutku pa je Miško čudno poskočil. Predno sem se zavedel, kaj se je pravzaprav zgodilo, sem obležal na tleh in slišal glasen smeh, ki je prihajal z vseh strani. Ves bled in osramočen sem se pobral in šel za konjem. Grabila me je huda jeza. Bolj sem bil hud na tiste, ki so se mi posmehovali, kot pa na konja, ki se je z mano grdo pošalil. Kmalu pa sem se spet pomiril in si dopovedoval, da je Miško pameten konj, najbolj pameten od vseh konj na vasi.

Andrej Kokot

Srečanje narodnih skupnosti iz prostora Alpe-Jadran

FERENC HAJOŠ:

Dvojezičnost in narodnosti

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Vloga subjektivnih sil je prav v tem, da ob ustrezni normativni ureditvi vlogo jezika manjšine čim bolj izenači z vlogo jezika večine. Stanja ni mogoče idealizirati in pričakovati samo na podlagi normativne regulative popolne dvosmerne dvojezičnosti za vse ob enaki ravni znanja obeh jezikov.

Za dvosmerno dvojezičnost zadošča položaj, kadar govorec enega jezika vsaj pasivno obvlada drugi jezik okolja. Omogočeno je neposredno komuniciranje, kar je bistvo dvosmerne dvojezičnosti. V takih pogojih ni prevajanja. S prevajanjem je neposredno komuniciranje prekinjeno, dvosmerne dvojezičnosti ni. V dvosmerni dvojezičnosti manjšina svoj jezik ne uporablja v smislu klasičnih manjšinskih pravic do uporabe lastnega materinega jezika, ker jezik manjšine postane dejansko enakopraven, pridobi dejansko funkcionalno vrednost. Taki dvojezičnosti pravimo funkcionalna dvojezičnost.

Funkcionalno dvojezičnost skušamo uveljaviti na podlagi idejnopolitičnih smernic iz znanih sklepov IK CK ZKJ iz marca 1959 tudi na narodnostno mešanem, s Slovenci in Madžari poseljenem območju SR Slovenije v Pomurju. Doseženi uspehi in četrtstoletne izkušnje dajejo podlago in spodbudo za nadaljnjo dejavnost pri izpopolnjevanju funkcionalne dvojezičnosti in pri odpravljanju pomanjkljivosti, ki zavirajo še širšo uveljavitev take oblike dvojezičnosti.

Brez ambicij, podrobneje obdelati pravno-normativno plat funkcionalnosti jezika manjšine v pogojih dvosmerne dvojezičnosti nujno omejiti določilo statutov iz omenjenih narodnostno mešanih območij, da morajo dela in naloge, pri katerih redno prihajajo v stik z občani, opravljati taki delavci, ki obvladajo oba jezika. Tako določilo lahko površnemu opazovalcu pomeni nedosegljiv ideal, vendar izkušnje kažejo, da je ob ustrezni politični volji večinskega naroda tako stanje dosegljivo. Ni pa dosegljivo brez velikih naporov in v kratkem času, temveč le z dolgoročnim, planiranim kontinuiranim in poglobljenim delom. Tak položaj lahko označimo tako, da vsakdo govori svoj jezik, pa ga vsi razumejo. V formalnem govornem položaju želimo in dosegamo višjo raven znanja obeh jezikov in je institucionalni sistem organiziran tako, da naj bi tisti, ki opravlja funkcije znotraj tega sistema, obvladal oba jezika na višji ravni.

Kot smo že v uvodu ugotovili, institucionalna dvojezičnost ni uresničljiva brez individualne dvojezičnosti. Razvoj individualne dvojezičnosti pa je razen od ustreznega družbenega ozračja v izredno veliki meri odvisen od urejenosti sistema vzgoje in izobraževanja. V čim zgodnejši fazi razvoja otrok pridobi osnove znanja drugega, nematerinega jezika, tem uspešneje se pozneje vključuje v sistem institucionalne dvojezičnosti in prispeva k njenemu vsestranskemu razvoju. Ni mogoče pričakovati, da bi vsak otrok znanje drugega jezika pridobil v družinskem krogu in je zato nujno poskrbeti, da se otroci v predšolski dobi obvezno vključujejo v tak sistem vzgoje in varstva, ki omogoča pridobitev osnov znanja iz drugega jezika. Ta osnova je pogoj za uspešno delovanje dvojezičnih šol.

Dvojezična šola, organizirana na istih načelih kot funkcionalna dvojezičnost, je osnovni pogoj za uveljavitev te oblike dvojezičnosti. Posebej je treba poudariti, da cilj dvojezičnega izobraževanja ni samo ta, da otroci pridobijo ustrezno znanje obeh jezikov okolja. Dvojezično šolstvo ustvarja podlago za enakopraven razvoj italijanske in madžarske narodnosti s slovenskim narodom ter drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije; poglablja zavest o pripadnosti narodnosti, ustvarja podlago za svobodno in enakopravno uporabo jezika narodnosti, spodbuja učenca k razvoju lastne ustvarjalnosti v materinem jeziku; prispeva k poglabljanju sožitja med pripadniki madžarske in italijanske narodnosti in slovenskega naroda na narodnostno mešanem območju ter prispeva k ustvarjanju takih odnosov, da sta italijanska in madžarska narodnost dejavnik sožitja med sosednjima narodoma in državama ter spodbuda za tvorno mednarodno sodelovanje, kakor določa učno-vzgojne smotre in naloge dvojezičnega šolstva zakon o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov madžarske in italijanske narodnosti na področju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji.

Ti učno-vzgojni smotri dvojezične šole so vsaj tako pomembni kakor lingvistični, ker so osnovni pogoj za ustvarjanje takega družbenega ozračja na narodnostno mešanem območju, ki omogoča uveljavitev funkcionalne dvojezičnosti. Istočasno taka šola pripravlja vse učence, ne glede na narodnostno pripadnost, da se enakopravno, brez ogroženosti jezikovne integritete ter pod istimi pogoji po končanem šolanju vključujejo v delo in v celoten mehanizem samoupravnega odločanja.

Učni proces v dvojezičnih šolah mora biti organiziran tako, da učenci v kar največji meri čutijo enakopravnost obeh jezikov in da dominantni položaj jezika večinskega naroda čim manj pride do izraza. Zato mora biti celotno poslovanje šole dosledno in enakopravno v obeh jezikih. Izredno velika je nevarnost uveljavljanja dvojezičnosti samo z namenom zadostiti formalnim zahtevam, ker v tem primeru je učinek nasproten od prej opisanih pričakovanj. V dvojezičnih šolah so posebno pomembni ustrezno jezikovno izobraženi in za dvojezičnost motivirani kadri. Vzgoji teh kadrov je nujno nameniti veliko pozornost, ker so pogoj za uspešno funkcionalno dvojezičnost v celotni družbi. Izkušnje so pokazale, da je najustreznejše vzgajati take kadre tudi na srednješolski ravni v podobnih dvojezičnih pogojih kakor na osnovnošolski ravni. V nadaljevanju študija pa je potrebno na višji in visokošolski ravni zagotoviti možnost poglabljanja znanja materinega jezika. V okviru sodelovanja z matičnim narodom pa je potrebno zlasti za študij materinega jezika omogočiti pripadnikom manjšine obiskovanje visokih šol matičnega naroda.

V uvodu omenjena oblika imigracijske dvojezičnosti zahteva posebno obravnavo. Za obmejna, narodnostno mešana območja, ki so večinoma tudi ekonomsko manj razvita, je značilno, da se tukaj zaradi pomanjkanja kadrov naseljuje tehnična inteligenca iz enojezičnih območij. Integracija teh v funkcionalno dvojezičnost ni enostaven proces. V kolikor pa temu ne namenimo dovolj pozornosti, bomo zlasti v združenem delu pri uveljavitvi dvojezičnosti zaradi tega naleteli na velike težave. Subjektivne sile morajo vložiti veliko dela in truda, da te kadre prepričajo o potrebi, da pridobijo vsaj pasivno znanje jezika, kar zadostuje za izvajanje funkcionalne dvojezičnosti po načelu: vsak v svojem jeziku in vsi se razumemo.

V kolikor je družbeno ozračje glede enakopravnosti obeh jezikov na narodnostno mešanem območju ugodno in dominantna vloga večinskega naroda ni tako izrazita, da odriva jezik manjšine na funkcijo pomožnega jezika, mora akcija vključevanja teh kadrov v funkcionalno dvojezičnost biti uspešna. Za otroke teh enojezičnih družin pa je v učno-vzgojnem procesu možno pripraviti poseben prilagojen program pridobitve znanja drugega jezika, kar dokazujejo izkušnje v dvojezičnih šolah v Pomurju.

Spremljajoč pojav dvojezičnosti je tudi kulturni pluralizem. Na narodnostno mešanem območju se ob jezikovni enakopravnosti srečujeta dve kulturi: kultura večinskega naroda in kultura manjšine. Glede na vlogo jezika pri razvijanju kulturnih vrednot lahko potegnemo paralelo med uveljavljeno stopnjo jezikovne enakopravnosti in enakopravnostjo obeh kultur. Bistvo kulturnega pluralizma je identično bistvu dvosmerne dvojezičnosti. Manjšina sprejema kulturo večinskega naroda in obratno. Med obema kulturama ob pogojih enakopravnega razvoja prihaja do medsebojnega sodelovanja, kar pomeni tudi vzajemno oplajanje in bogatitev obeh kultur.

Jezikovna in kulturna enakopravnost ni možna brez ekonomske enakopravnosti. Ne gre samo za enakopraven ekonomski položaj pripadnikov večinskega naroda in manjšine na narodnostno mešanem območju, ki ima brez dvoma bistven pomen za družbeni položaj posameznika in tudi za status jezika, ki ga uporablja, temveč tudi za ekonomski položaj obmejnih narodnostno mešanih območij. Kot rečeno, so ta območja že zaradi svojega geografskega položaja praviloma gospodarsko manj razvita in jih je tudi zaradi zagotovitve enakopravnega jezikovnega in narodnostnega razvoja manjšin na teh območjih potrebno pospešeno gospodarsko razvijati.

Dvojezičnost na takih osnovah bo jamstvo sožitja in bratstva obeh narodnostnih skupnosti na narodnostno mešanih območjih, pa tudi dejavnik razvijanja dobrososedskih odnosov s sosednjimi narodi in državami, tako pa tudi dejavnik utrjevanja mirovnih teženj tam, kjer se uveljavlja.

(Konec)

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 14. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Dežela smehljaja — 12.10 Scena Dunaj — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Risanke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.20 Lodynskijev orfej — 22.05 Šport — 23.05 Poročila.

SOBOTA, 15. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Ljudje in živali — 11.00 Nočni studio — 12.10 Gröden: SP - smuk za moške 13.25 Poročila — 13.30 Pinacavallo: SP - slalom za ženske — 14.30 Poročim se z družino — 16.00 Iz parlamenta — 17.00 Poročila — 17.05 Kdo rokodelči z nami? — 17.30 Zgodbe o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Stavim, da . . . — 22.00 Šport — 23.00 Solid Gold — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 16. 12.: 10.25 Piancavallo: SP - veleslalom za ženske — 11.15 Ura tiska — 12.25 SP - veleslalom za ženske — 13.10 Računalniška družina — 15.00 Poročim se z družino — 15.45 Zrcalne slike — 16.00 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 16.25 Alice v čudežni deželi — 16.50 TV knjižna polica — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Adventni pogovori — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Avstrija — 21.45 Šalom — 21.50 Panorama — 22.35 Jour fixe z Wolfgangom Krausom — 23.35 Poročila.

PONEDELJEK, 17. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Prosim k mizi — 10.00 Šolska TV — 10.30 Avstrija — 12.00 Ljudje in živali — 12.25 Madonna di Campiglio: SP - super-g za moške — 13.20 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Svet v plesu — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.15 Ceste San Francisca — 22.05 Portret Erike Mann — 23.05 Poročila.

TOREK, 18. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Bolnica ob robu mesta — 11.20 Ponedeljski šport — 12.15 Slike iz Avstrije — 12.35 Secret squirrel — 12.40 Šiling — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke 17.30 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 To je ostalo od dvoglavega orla — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Sence nad Afriko — 21.15 Zrcalne slike — 22.00 Žena med psom in volkom — 23.45 Poročila.

SREDA, 19. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Oddaja z miško — 9.30 Francoščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Nepozabna noč — 12.00 Očetje klamote — 12.15 Senca nad Afriko — 13.05 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Pustolovščina v zimskem gozdu — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Policijska inspekcija 1 — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Skopuh Louis — 21.30 Turandot — 23.15 Poročila.

ČETRTEK, 20. 12.: 9.00 Poročila — Za predšolske otroke — 9.25 Dežela in ljudje — 9.55 Ljudje in živali — 10.20 Altenmarkt: SP - smuk za ženske — 11.40 Šolska TV — 12.10 Secret squirrel — 12.15 Klub seniorjev — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Vagabund — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Inozemski magazin — 21.08 „Slamnati vdovec" — 21.15 Naš človek v Bangkoku — 22.15 Šport — 23.15 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 14. 12.: 16.15 Iz parlamenta — 17.30 Računalniška družina — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Kolc — 19.15 Otroci pripovedujejo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Biti star in zdrav — 21.15 Čas v sliki — politika v petek — 22.05 Omen — 23.45 Poročila.

SOBOTA, 15. 12.: 15.35 Dva krat sedem — 16.00 Alpe-Jadran advent — 17.00 Draga družina — 17.45 Kdo me hoče? — 18.00 Tedenski pregled — 18.25 Šport — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Novo v znanosti — 20.15 Pogon — 22.15 Poročila — 22.20 Župnik Josef Moosbrugger odgovarja — 22.25 Mož iz Arizone — 23.40 Čas branja — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 16. 12.: 9.00 Nahautnahme — magazin za TV — 9.45 The bishop's wife — 11.30 Prtljaga iz tretjega sveta — 14.00 Športni popoldan — 17.00 Poznate melodijo? — 17.45 Iz zgodovine božičnega drevesca — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Primer za ljudskega odvetnika — 20.15 Skrivnost Agathe Christie — 21.30 Poročila — 21.55 Dinastija - Denverski klan — 22.40 Sedem dni športa — 23.00 Poročila.

PONEDELJEK, 17. 12.: 17.30 Zakaj se ne razumemo? — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Luč v temo — 19.15 Otroci pripovedujejo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Bolnica ob robu mesta — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Šiling — 22.05 Črni šerif — 23.35 Poročila.

TOREK, 18. 12.: 17.30 Orientacija — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Luč v temo — 19.15 Otroci pripovedujejo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dallas — 21.00 „Izlet v naravo" — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

SREDA, 19. 12.: 17.30 Dežela in ljudje — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Luč v temo — 19.15 Otroci pripovedujejo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Piero Cappuccilli — 21.15 Čas v sliki — 21.15 Kulturni žurnal — 22.30 Ribje potovanje — 0.00 Poročila.

ČETRTEK, 20. 12.: 17.30 Šolska TV — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Luč v temo — 19.15 Otroci pripovedujejo — 19.30 Dalli, Dalli — 21.08 „Slamnati vdovec" — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Cafe Central in poročila.

LJUBLJANA

PETEK, 14. 12.: 8.50 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Pihalni orkestri: Zvoki z osvobojenega ozemlja — 17.55 Za mano, mulci, madžarska otroška serija — 18.25 Obzornik ljubljanskega območja — 18.40 Zdravilne vode — 19.15 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Včeraj za jutri: Tekmovalna vnema, dok. serija — 20.45 Ne prezrite — 21.05 Da, gospod minister, angleška humoristična nanizanka — 21.35 Dnevnik — 21.50 Primer Patty Hearst, ameriški film.

SOBOTA, 15. 12.: 8.00 Poročila — 8.05 Ciciban, dober dan: Klovni so bolni od smeha - Žička — 8.20 Z besedo in sliko - J. Ribičič - Nana, mala opica — 8.35 Pešec v avtu, otroška serija — 9.05 Mladost na stopnicah, mladinska nadaljevanka — 10.00 Čudeži narave: Pelikani, kanadska poljudnoznanstvena serija — 10.25 Svetovni pokal v smučanju - slalom (ž), prenos 1. teka — 11.30 Včeraj za jutri: Oktobrski obračun — 12.05 Glasbena oddaja — 12.25 Piancavallo: Svetovni pokal v smučanju - slalom (ž), prenos 2. teka — 16.00 Poročila — 16.05 Neznani Chaplin, angleška nadaljevanka — 17.00 Borac : Crvena zvezda, prenos — 18.30 Čudeži narave, kanadska poljudnoznanstvena serija — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Nocoj iz Cankarjevega doma — 21.50 Zrcalo tedna — 22.10 Princ igralcev, ameriški film — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 16. 12.: 8.20 Poročila — 8.25 Živ žav, otroška matineja — 9.15 Za mano, mulci, madžarska otroška serija — 9.55 Madonna di Campiglio: Svetovni pokal v smučanju - slalom (m), prenos 1. teka — 11.00 625, oddaja za stik z gledalci — 11.20 Čez tri gore: Kvintet bratov Zupan — 11.50 Svetovni pokal v smučanju - veleslalom (ž), posnetek 1. teka iz Piancavalla — 12.25 Piancavallo: Svetovni pokal v smučanju - veleslalom (ž), prenos 2. teka — 12.55 Madonna di Campiglio: Svetovni pokal v smučanju - slalom (m), prenos 2. teka — 14.25 Poročila — 14.30 Naša leta, nadaljevanka — 15.30 Visok pritisk, zbavnoglasbena oddaja — 16.25 Edvard in Karolina, francoski film — 17.55 Športna poročila — 18.10 TV kviz — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme 20.00 Resnični obraz Anite Novak, TV nadaljevanka — 21.00 TV plošča, Jani Kovačič — 21.15 Športni pregled — 21.45 Živeti z naravo, reportaža TV Sarajevo — 22.30 Poročila.

PONEDELJEK, 17. 12.: 9.00 Zimski šolski spored — 10.05 TV v šoli — 12.25 Madonna di Campiglio: Svetovni pokal v smučanju - supervelesalom (m), prenos — 16.05 Poročila — 16.20 Svetovni pokal v smučanju - supervelesalom (m), posnetek iz Madonne di Campiglio — 17.20 Pešec v avtu, otroška serija — 17.50 Nega bolnika na domu, izobraževalna serija — 18.10 Spekter — 18.25 Podravski obzornik — 18.40 Pet minut za rekreacijo — 18.45 Mladi upi — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Otoška oddaja — 20.10 Puščava — 20.50 J. Korody-P. Horvath: Iščem življenjskega tovariša N. 1463, TV drama.

TOREK, 18. 12.: 9.00 Zimski šolski spored — 10.05 TV v šoli — 16.35 Šolska TV — 17.35 Poročila — 17.40 ZBIS - J. Ribičič: Nana, mala opica, otroška serija — 17.55 Na kamnu in cetini hladni, — 18.25 Dolenjski obzornik — 18.40 Pustolovščina: V domovini deklice Heidi, otroška oddaja — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Nekaj ljudi dobre volje, nadaljevanje in konec — 21.00 Aktualno.

SREDA, 19. 12.: 9.00 Zimski šolski spored — 10.05 TV v šoli — 17.50 Poročila — 17.55 Pedenjžep, otroška oddaja — 18.25 Obalnokraški obzornik — 18.40 Slike iz ženskega zapora, dok. oddaja — 20.00 Film tedna: Veliko belo upanje, amer. film — 21.40 Kulturne diagonale — 22.10 Dnevnik — 22.20 Omizje.

ČETRTEK, 20. 12.: 9.00 Zimski šolski spored — 10.05 TV v šoli — 16.45 Šolska TV — 17.45 Poročila — 17.50 Mladost na stopnicah, mladinska nadaljevanka — 18.25 Notranjski obzornik — 18.40 Čas, ki živi: Partizanska koračnica — 20.00 Tednik — 21.05 Ana Pavlova, sovjet. nadaljevanka — 22.00 Dnevnik.

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.

Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprechter-Straße 19/IV, tel. (0 42 22) 54 0 42, teleks 42 20 86 sndk a

Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. (0 42 22) 32 5 50.

Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Tržaško pismo

Katinara - šola državljanske vzgoje za vse Slovence v Italiji

Katinara je bila še pred 20 leti malo naselje na griču med robom Kraške planote in tržaškimi predmestji. Naselje je imelo cerkev in šolo, celo osemletko, ki sta služili tudi sosednjemu naselju Lonjer. Obe naselji sta bili skoro povsem slovenski. Potem se je mesto razširilo, prišlo je vedno več italijanskih priseljencev in slovenska šola je morala „posoditi" italijanski eno učilnico, potem še eno in končno je šola postala pretesna za vse, čeprav so nekatere učilnice pregradili in jih tako „pomnožili".

V letošnjem šolskem letu se je prostorska stiska obetala v nevzdržni meri. Slovenski starši so se tega pravočasno zavedli in že februarja letos, osem mesecev pred začetkom šolskega leta, so opozorili šolske oblasti na problem. Zvedeli so, da je za prostore pristojna tržaška občina in začeli so neumorno opozarjati občinskega odbornika na bližajoči se zastoj.

Prišel je 13. september, začetek pouka in občinski odbornik je staršem priznal, da „učilnic nima v žepu". Potrebna sta bila dva razreda. Oba sta manjkala slovenskim dijakom. Kaj storiti?

Starši slovenskih otrok so izhajali iz načela, da se na slovenski šoli mora najti prostor za slovenske otroke, sa je bila Katinarska šola slovenska že od njene ustanovitve v daljnem letu 1971. Poleg tega je katinarska šola tudi na seznamu šol, ki jih je zaščitil londonski sporazum med Italijo in Jugoslavijo, leta 1954. Zato niso Katinarci jemali v poštev niti možnosti popoldanskega pouka, ker bi ta „začasna" rešitev postala stalna v stilu italijanskega reševanja problemov.

STARŠI STAVKAJO

Na odselitev „začasnih" italijanskih gostov ni bilo niti misliti, kajti italijanski nacionalistični krogi so samo čakali na kako napako slovenskih predstavnikov, da bi zagnali kampanjo o tem kako Slovenci mečejo na cesto italijanske otroke. Starši so se zato odločili, da bodo s stavko zadržali svoje otroke doma, sami pa bodo medtem skušalsi doseči od pristojnih oblasti rešitev po upravni poti.

To je bila bridka in naporna šola. Bilo je potrebnih 18 dni stavke, da so lahko z neumornim prizadevanjem prišli v stik z vsemi pristojnimi oblastmi in našli kompromisno rešitev: en slovenski razred bi začasno pregradili, en italijanski razred pa bi se začasno preselil v drugo stavbo, dokler ne bi v bližini zgradili nove, montažne italijanske šole.

Petega novembra se je končno začel pouk: en slovenski razred je vedril na hodniku, pri drugem razredu pa je zadnja klop stala na hodniku, od koder je dijak „slcdil" pouku. Tako naj bi slovenski dijaki počakali, da so opravljena dela pregraditve in preselitve. Če je razvoj doslej zahteval železne živce, jih je odslej zahteval jeklene.

Italijanske občinske oblasti so namreč nadaljevale z igro zavlačevanj: namestitev pregraditvenih panojev v eni učilnici je zahtevala 20 dni, preselitev v drugo stavbo pa še ni izvedena, ker je do 1. decembra (torej v 26. dneh) tržaška občina uspela opraviti 3 od 15 potrebnih del.

Od vsega začetka je bilo jasno, da občina ne bo naklonjena slovenskim staršem. Od maja letos upravlja Trst koalicija Krščanske demokracije in Liste za Trst skupno z nekaterimi manjšimi laičnimi strankami, med njimi tudi s slovensko skupnostjo. Nobena od italijanskih sil noče biti odgovorna za „greh", da bi italijansko šolo umaknili pred slovensko.

Na ta zavlačevanja bodo slovenski starši odgovorili z novimi odločnimi potezami, k njihovi akciji pa pristopajo tudi naprednejši krogi italijanskih sil, zlasti sindikat.

Kakor koli in kadar koli se bo zaključila katinarska afera, njen nauk si počasi že utira pot med slovensko javnostjo:

1. največje jamstvo za obstoj slovenskih šol so slovenski starši, ki v obrambi svojih pravic upajo odločno nastopiti pred oblastmi,
2. vsak pritisk na vsako slovensko šolo je istočasno pritisk na celotno slovensko narodno skupnost, ki mora skupno tudi odgovoriti in končno,
3. podobni problemi slovenskih šol so problemi, ki se tičejo celotne demokratične javnosti, ne le Slovencev, in treba jih je obravnavati kot take.

Pavel Stranj

16. Koroški kulturni dnevi

V MOHORJEVEM DIJAŠKEM DOMU
10.-OKTOBER-STRASSE 25

SPORED

Četrtek, 27. decembra 1984

9.00 Otvoritev 16. Koroških kulturnih dni
9.30 Delovna skupina univerze za izobraževalne vede in Slovenskega znanstvenega inštituta: Šolski model za narodnostno mešano ozemlje Koroške
11.00 Govorita predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev in Zveze slovenskih organizacij na Koroškem
14.30 Norbert Schausberger: Predzgodovina avstrijske državne pogodbe s posebnim ozirom na sedmi člen
15.30 Janko Pleterski: Jugoslovanski polged na nastanek avstrijske državne pogodbe in njen sedmi člen
16.30 Avguštin Malle: Spomenica koroških Slovencev 1955
19.30 Kabaret „Mladje" Koroške dijaške zveze: Kabaret koroških Slovencev

Petek, 28. decembra 1984

9.00 Andrej Moritsch: Zgodovinsko ozadje Jarnikove dobe
10.30 Bogo Grafenauer: Analiza Jarnikovega teksta Pripombe o germanizaciji Koroške
14.30 Erik Prunč: Urban Jarnik v slovenski kulturni zgodovini
16.00 Jože Koruza: Urban Jarnik kot slovenski pesnik
19.30 KKZ/SPZ – Recital Jarnikovih besedil
Predstavitev publikacije B. Grafenauerja (izd. SZI) o Jarnikovih Pripombah o germanizaciji Koroške

Sobota, 29. decembra 1984

Ekskurzija: „Po sledovih Urbana Jarnika" v kraje Jarnikovega delovanja, vključno ogled fresk v cerkvi na Dholici

Vsa predavanja se bodo prevajala simultano v oba deželna jezika.

Slovo od Marije Artač

Včeraj dopoldne so se na Obirskem zadnjič poslovili od priljubljene Marije Artač, p.d. Hribernikove Micije z Obirskega. Nepričakovano je v torek zjutraj umrla, v 72. letu starosti. Obirčani so jo poznali kot skromno žensko, ki se je v vsem delavnem življenju trudila za ohranitev narodne zavesti. V tem duhu je vzgajala tudi sinova Hanzija in Otmarja.

Možu Francu, sinovoma in vsem sorodnikom ob težki izgubi iskreno sožalje.

ŠPORTNI VESTNIK

Piše: JUSTIN POLANŠEK

ŠAH ŠAH ŠAH

Najprej najvažnejše: razsodišče Koroške šahovske zveze je proti pričakovanju zavrnilo protest Deutsch-Griffena (glej SV štev. 47) in s tem potrdilo zmago Šentvida. Potemtakem bo obdržal Šentvid drugo mesto na lestvici, šahisti Slovenske športne zveze pa ostanejo tretji. Vendar smejo še upati: Deutsch-Griffen je vložil priziv proti odločitvi razsodišča in bo pri ponovni obravnavi baje predložil pismene dokaze, da so igralci Šentvida sleparili (poteze naj ne bi samo prišepetavali, temveč jih celo napisali na podložke za pivo).

Čudno je tudi ravnanje Koroške šahovske zveze v zvezi s „koordiniranim" planiranjem terminov. Medtem ko je bil v Osojah turnir za naslov koroškega prvaka, je istočasno bilo treba igrati prvenstveno kolo v zgornji in deželni ligi. Zato so morali številni klubi, katerih igralci so se udeležili turnirja v Osojah, nastopiti z močno decimiranimi ekipami, npr. Bekštanj in Wolfsberg (brez lanskoletnega koroškega prvaka Steflitscha). Turnirja pa se med drugim nista udeležila prvaka Celovca in Beljaka, Kaspret in Reichmann, ki sta raje igrala v prvenstvu.

Tudi način izvedbe turnirja v Osojah je privedel do živahne diskusije v vrstah koroških šahistov. Po celi Avstriji veljajo turnirska pravila svetovne šahovske federacije (FIDE), samo na Koroškem imamo svojo lastno „Turnier- und Wettkampfordnung" (TWO). Pravila FIDE predvidevajo za osvojitev naslova deželnega prvaka turnir, kjer igra vsak proti vsakemu, Koroška šahovska zveza pa je izvedla open-turnir po švicarskem sistemu.

Naslov koroškega prvaka (katerega mu zdaj ne priznavajo vsi) si je priboril Celovčan Kurt Petschar, ki je kot najboljši Korošec zasedel sedmo mesto. Najboljši Avstrijec je bil fide-mojster Klinger (glej tudi spodaj) na petem mestu. Pred njim pa so bili še trije jugoslovanski mednarodni mojstri in seveda zmagovalec turnirja, velemojster Hulak iz Zagreba.

V Groningenu je postal evropski prvak juniorjev Jan Elvest (Sovjetska zveza) pred Hansenom (Danska) in Condiejem (Škotska). Predstavnik Avstrije, 17-letni Josef Klinger iz Bischofshofena, se je uvrstil na 14. mestu. Turnirja se je udeležilo 30 igralcev iz sedemindvajsetih držav.

Že četrtič se je v bosanskem mestu Bugojno odvijal tako imenovani Turnir velemojstrov, katerega se je udeležilo 14 velemojstrov, med njimi bivši svetovni prvaki Smislov, Talj in Spaskij. Vendar je zmagal Nizozemec Jan Timman, ki je zaenkrat gotovo najboljši šahist izven Sovjetske zveze.

R.

Z letalom na smučarski tečaj v Sarajevo

Olimpijski Sarajevo bo prizorišče enotedenskega smučarskega tečaja, ki ga pripravlja Slovenska športna zveza v času od petka, 8. febaruarja, do petka, 15. februarja 1985. Udeleženci bodo bivali v apartmanih v Babin Dolu, tik ob prizorišču olimpijskega alpskega smuka za moške na planini Bjelašnici. V ceni 3000 šil je zajetih 6 polnih penzionov, 7-dnevna vozovnica za vlečnice, prevoz z avtobusom iz Celovca na letališče Lubljana-Brnik, polet v Sarajevo z JATovim letalom in avtobusni transferi v Sarajevu. V ceno je vključen tudi prispevek za šolo v smučanju pod strokovnim vodstvom. Udeležba v šoli smučanja v dopoldanskih urah je prostovoljna. Predvidena je tudi otroška skupina. Otroci do 12 let imajo popust na ceno.

Na programu enotedenskega bivanja v Babin Dolu je tudi ogled olimpijskega Sarajeva. Priave sprema z naplačilom 1000 šilingov Posojilnica Celovec, Bahnhofstraße 1 (konto štev. SŠZ 2911). Število udeležencev je omejeno.

Rok prijav: 15. januar 1985

Slovenska športna zveza

Hokej na ledu

4:4 (1:1, 2:1, 1:2) se je končala prijateljska tekma med velesilami v hokeju na ledu Češkoslovaško in olimpijskim zmagovalcem Sovjetsko zvezo. 10 000 navijačev si je v Pragi ogledalo hitro, napeto in zelo ostro tekmo, v kateri so domačini določali potek igre. Tik pred koncem zadnje tretjine so se hokejisti stepli, kar se v prijateljskih tekmah le redkokdaj zgodi!

Terminski koledar za smučarski svetovni pokal 1984-85

MOŠKI

December

15 12.: Gröden, smuk
16./17. 12.: Madonna di Campiglio, slalom, super-G in kombinacija
22. 12.: Bormio, smuk

Januar

4. 1.: Bad Wiessee, slalom
6. 1.: Mongie, slalom
7./8. 1.: Bangueira, slalom in veleslalom
12./13. 1.: Kitzbühel, smuk, slalom in kombinacija
15. 1.: Adelboden, veleslalom
19./20. 1.: Wengen, smuk, slalom in kombinacija
22 1.: Todtnau, veleslalom
26./27. 1.: Garmisch, smuk, super-G in kombinacija

Februar

14. 2.: Bad Kleinkirchheim, smuk

Marec

2./3. 3.: Furano, smuk in super-G
9./10. 3.: Aspen, smuk in veleslolom
16./17. 3: Panorama City, smuk in super-G
20. 3.: Park City, slalom
23./24. 3.: Heavenly Valley, slalom in paralelni slalom

ŽENSKE

December

15./16. 12.: Piancavallo, slalom in veleslalom
21./22. 12.: Altenmarkt, smuk, veleslalom in kombinacija

Januar

4./5. 1.: Maribor, slalom in veleslalom
10./11. 1.: Bad Kleinkirchheim, smuk, slalom in kombinacija
13./14. 1.: Pfronten, slalom in super-G
19. 1.: Chamonix, smuk
20. 1.: St. Gervais, veleslalom
21. 1.: Megeve, super-G
26./27. 1.: Arosa, smuk, slalom in kombinacija

Marec

2./3. 3.: Vail, smuk in veleslalom
9./10. 3.: Sunshine, smuk in super-G
13. 3.: Lake Placid, veleslalom
16./17. 3.: Waterville Valley, smuk in veleslalom
19. 3.: Park City, slalom
21. in 24. 3.: Heavenly Valley, slalom in paralelni slalom

Nogomet

● **Francozi**, ki imajo v svojih vrstah znanega Michela Platinija, so v letu 1984 najuspešnejša nogometna država. V dvanajstih nastopih so Tricolori namreč vedno zmagali. Zadnjič, torej dvanajstič jim je to uspelo v nedeljo, ko so v Parizu, v okviru kvalifikacijskega tekmovanja za svetovno prvenstvo 1986, porazili Nemško demokratično republiko z 2:0 (1:0). Za gole sta poskrbela Stopyra in Anziani. Da ne pozabimo, Platini in Co. niso dosegli samo dvanajst zaporednih zmag postali so tudi evropski prvaki!

● Vsakoletni **nogometni turnir v dvorani, ki ga prireja Koroška nogometna zveza**, se je letos v Borovljah začel 8. decembra. Prvi dan so bile na sporedu tekme skupin D, E in F. V teh skupinah so tekmovali med drugimi tudi Šentjakob, Kotmara vas, Šmihel, Bilčovs in Sele. Tekmovalni modus je takšen: 1. vsako skupino tvorijo štiri ekipe: 2. vsako moštvo igra z vsakim; 3. prvi (zmagovalec) v skupini se kvalificira za naslednji krog tekmovanj.

Rezultati prvega tekmovalnega dne: V skupini D je zmagal Šentjakob po zaslugi boljšega razmerja v golih (27:14) pred Podkrnosom (18:17). Šmihelčani so v skupini E zasedli drugo mesto in tako izpadli. Radenthein, koroškoligaš, je bil premočen nasprotnik. Izpadli sta tudi moštvi Bilčovsa in Sel, ki jih je nepričakovano izključil WSG Wietersdorf. Na turnirju sodeluje tudi ekipa Slovenskega atletskega kluba, ki šteje poleg Beljaka med favorite. V tem smislu: „En dva, SAK!"

Skoki

Zelo uspešen začetek avstrijskih orlov pri premieri za svetovni pokal v kanadskem Thunder Bay-u. Na 70-metrski skakalnici je slavil dvaindvajsetletni Tirolec Andi Felder, ki je Finca Kokkonena pustil za seboj kar celih osemnajst točk! Felder je „letel" 97 in 89,5 metra. Točke za svetovni pokal je osvojil še drugi Avstrijec, Ernst Vettori, ki je zasedel odlično tretje mesto. Franc Neuländter in Armin Kogler se nista uvrstila med prvih petnajst. Skakalcev iz Nemške demokratične republike in Sovjetske zveze tokrat še ni bilo na startu.

Šahovska olimpijada

Šahovska olimpijada v Solunu se je končala z dvojno in prepričljivo zmago Sovjetske zveze. Sovjeti niso imeli pravih tekmecev, ne pri moških (Beljavski, Polugajevski, Vaganjan ter izmenoma Sokolov, Tukmakov in Jusupov) in še manj pri ženskah (svetovna prvakinja Ciburdanidze, viceprvakinja Levitina ter izmenoma Joseliani in Gaprindašvili). Jugoslovanski velemojstri so se vrnili z olimpiade s pravcato polomijo; najprej so si pričakovali najmanj bronasto kolajno, dokler niso v finišu popustili, razočarali in se plasirali „šele" na osmo do štirinajsto mesto. S to uvrstivijo se Jugoslavija ni kvalificirala za ekipno svetovno prvenstvo, ki bo prihodnje leto v Švici. Na olimpijskem turnirju je sodelovalo nekaj manj kot sto držav (= rekordno število); med njimi tudi Avstrija, ki je pred dvema letoma bila še odlična osemnajsta, tokrat z oslabljeno četvorko (brez edinega avstrijskega velemojstra Robatscha in brez mladega mojstra Klingerja, ki je lahko nastopil šele v zadnjih kolih, potem ko je končal turnir na Koroškem) pa manj uspešna in se ni uvrstila med prvih petindvajset.

Vrstni red - moški: 1. in zlato: Sovjetska zveza, 41 točk; 2. in srebro: Anglija, 37 točk; 3. in bron: Združene države Amerike, 35 točk. **Vrstni red - ženske:** 1. in zlato: Sovjetska zveza, 32 točk; 2. in srebro: Bolgarija, 27,5 točke; 3. in bron: Romunija, 27 točk.

Zmaga obirskih šahistov

Slovenski športni klub „Obir" je spet zmagal. V četrtem kolu drugorazrednega prvenstvenega tekmovanja so se Obirčani pomerili z Liebenfels-om in slavili letošnjo drugo zmago. Po dveh urah in petinštiridesetih minutah se je končala še zadnja partija — na tretji deski — in čeprav jo je domačin Jammer predal, se je končni izid glasil 4:2 za SŠK. Posamezni rezultati: 1. deska: Justin Polanšek (črni) 1; 2. deska: Adem Ramaš (beli) 1; 3. deska: Peter Jammer (črni) 0; 4. deska: Stanko Hoderlap (beli) 0; 5. deska: Johann Stoßier (črni) 1 in 6. deska: Rainer Straßer (beli) 1. S to zmago so obirski šahisti še naprej tretji do četrti, z osemnajstimi točkami. Vodi slej ko prej favorit Wietersdorf I. Prva dva vstopita v prvi razred.